

DOMOVINA

Izhaja vsak petek.

Naročnina za tekoče leto 12 K, za polovico 6 K.
Posamezne številke 24 vin.

Uredništvo in upravništvo:

Ljubljana, Sodna ulica štev. 6, pritličje desno.
Inserati po dogovoru.

Ce nam groze, da nas bodo zopet izročali trinogom, da nas bodo tirali po ječah ter nas prelepavali z biči, nas to pušča hladne in mirne. Človeka ustreliti ni nobena umetnost in tudi nikako junaštvo! Dastravno je bilo streljanja in obešanja v naši Avstriji že preveč, se vendar ne plašimo in naj pride še enkrat nad nas!

Pravijo, da je sladko umreti za domovino; gotovo pa tudi ni najslabša čast, umreti za lastni svoj narod.

Samo to bi prosili avstrijskega ministrskega predsednika — in bodi le — ta sam Karel Herman Wolf! —, da naj se pri svojih persekucijah ozira na nas stare ljudi. Le še pičlo ped življenja imamo pred seboj in malo nam je na tem, če izfilizirajo zadnjo iskro življenja iz naših obrabljenih kosti.

Pri vseh preganjanjih pa si bomo mislili: Kaj to, če pademo mi, — narod bo zmiraj stal!

Dr. Ivan Tavčar,

*Ljubljanski župan, kot predsednik shoda
zaupnikov dne 2. februarja.*

Sobotni shod v Ljubljani.

Lepšega zaključka svojega dolgoletnega, zlasti na narodnem in kulturnem polju veleslužnega dela in plodonosnega obstoja ne bi mogla dočakati nobena politična stranka, kakor ga je imela na Svečnico Narodno-napredna stranka.

Morda ni bil še noben shod zaupnikov Narodno-napredne stranke tako sijajno obiskan, po poročilih tako važen in po sočustvovanju udeležencev tako znamenit, kakor je bil tosobotni zaupni shod, kot zadnji shod zaupnikov Narodno-napredne stranke. Od vseh strani, iz dajne Bele Krajine, iz Vipavske doline, od koroške meje, od blizu in daleč, prihitali so na shod vrli možje, pripadniki vseh stanov. Bili so združeni stari in mladi, le onih je manjkalo, ki so postali žrtve vojne, in pogrešali smo tistih, ki se nahajajo na bojiščih. Marsikdo, ki je istih misli, kakor so bili sobotni zborovalci, pa se shoda ni udeležil, ker po starih štatutih Narodno-napredne stranke in vsled vojnih razmer, v katerih je počivalo vse politično življenje, ni dobil vabila kot zaupnik.

Formalno Narodno-napredna stranka še obstoja, dejansko pa je že prenehala, kakor štajerska Narodna stranka, in v zmislu sklepov zaupniškega zbora ima njen dosedanji izvrševalni odbor le še nalogo, biti pripravljajni odbor za ustanovitev nove jugoslovanske demokratske stranke, koje ustanovni shod se ima vršiti najkasneje o Veliki noči. Do tedaj ima izvrševalni odbor vsa dela, da bo po najboljši možnosti nova stranka vzniknila po celem jugoslovanskem ozemlju tostranske državne polovice.

Vsenarodna bo jugoslovanska demokratska stranka, Njeno delo bo posvečeno vsem

stanovom in vsem členom naroda. Pristaš jugoslovanske demokratske stranke je lahko vsakdo, kdor je za enotno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, vsakdo, kdor je za svobodo prepričanja in vesti in ki priznava v politiki načelo demokratizma, v gospodarstvu pa načelo, da je zdrava moč naroda odvisna od zdravega gospodarskega razvoja in socialne enakopravnosti širokih plasti našega ljudstva.

Skoda, da je čas sobotnemu shodu, ki je trajal od pol 3. popoldne do 6. zvečer, tako naglo potekel. Skoda, da se je poročilo o organizaciji nove jugoslovanske demokratske stranke moralo na kratko obravnavati in z naglico potem, ko so mnogi udeleženci shoda bili od triurnega stanja že zelo izmučeni, in je bil povrh že čas za večerne vlake. Da so poslušalci vzlic temu tudi pri tem zadnjem poročilu vztrajali in mu sledili z velikanskim zanimanjem, je dokaz, kako močno je prepenenje naših ljudi po novem življenju, novi organizaciji.

Minister zunanjih del grof Czernin bi moral biti v soboto v Ljubljani. Ako bi prišel na shod zaupnikov Narodno-napredne stranke, bi se lahko na lastne oči in lastna ušesa prepričal, kakšna je pri nas prava, neskajljena ljudska volja. Prepričal bi se bil, da ljudje ne marajo tega, kar bi rad on svetu pokazal in dokazal kot izraz naše volje.

Na tem ne izpremeni prav nič, če je v ponedeljek pobelil državni pravdnik ljubljanske dnevnik. Ravno to, kar je ugajalo državnemu pravdniku, da si je obdržal za-se, ravno to je na shodu tudi ljudem najbolj ugajalo. Predsednik Narodno-napredne stranke dr. Ivan Tavčar, ki je na shodu za vselej obračunal z gosposko zbornico, z dosedanjo birokratično upravo, z nemškimi grofi in drugimi mumijami, bi po vsej pravici posadil tudi naš policijski sistem na egipčansko pokopališče.

Zanimivo je bilo gledati na sobotnem shodu dušo našega človeka. Niti sami bi ne mislili, da je tako globoko ukoreninjena v srce našega naroda ideja jugoslovanske državne samostojnosti, kakor je v resnici. Ljudje niso več radovedni izvedeti utemeljitve, zakaj hočemo svojo državo. Šikane sedanje uprave, če so še tako krivične in neznosne, smatrajo le za nekaj, kar utegne trajati nekaj mesecev. Tembolj pa zanima naše

ljudi sam boj za samostojnost in neodvisnost. Če mislimo na boj naših poslancev, ki ga bijejo za nas na Dunaju, se nehote spominjamo narodnega junaka Martina Krpana. Narod se trese, ko gleda, kako potegujejo naši poslanci nemškega Brdavsa na tla, kako mu stopajo na vrat in mu pravijo: »No, zdaj pa le hitro izmoli en očenaš ali dva in pa svojih grehov se malo pokesaj; izpovedal se ne boš več, nimamo časa dolgo odlašati.« Narod trepeta in samo eno hrepenenje ima, da bi naši poslanci skoraj Brdavsu odsekali glavo in se vrnili zmagovalno domov.

Pa še nekdo je manjkal na sobotnem shodu. Bili so to grof Attems in njegovi tovariši iz drugih dežel, ki navadno z orožniki poizvedujejo po mnenju, ki vlada o jugoslovanski ideji med našim ljudstvom. Na sobotni shod naj bi prišel grof Attems, da bi čul, kako odobrava narod vladno politiko, zlasti pa politiko dr. Susteršičeve kompanije. Srce je poskočilo, mišice so se stresle in strast zadoščenja je zarajala, ko so na sobotnem shodu padle na naslov narodnih izdajic besede: »Judeži, pa naj še tako prekladajo zlatnike po svojih predalih! Narod jih je obsodil, narod bo pa tudi nad njimi še obsodbo izvršil.«

Na shodu v Mestnem domu.

Iz govorov in poročil raznih govornikov ne moremo, žal, prinesiti niti podrobnih izvlečkov, zato se omejujemo na to, da v velikih obrisih podamo poročilo o shodu.

Ko je predsednik izvrševalnega odbora Narodno-napredne stranke župan dr. Ivan Tavčar otvoril shod, je bil obširni prostor v Mestnem domu napolnjen do zadnjega kotička. Predsednik dr. Ivan Tavčar je pozdravil došle zastopnike vsega naroda ter izrazil ponos in veselje stranke, da vidi v svojih vrstah tako lepo število kmetiškega ljudstva in delavstva, in podal besedo zastopniku štajerskega jugoslovanskega naroda dr. Vekoslavu Kukovcu, ki je v svojem govoru poročal o sklepu narodne stranke na Štajerskem, da se stranka razpusti in pri prvi priliki ustanovi še nekaj boljšega. Na shodu dne 13. januarja v Mariboru so sklenili odreči se svoji dosedanji organizaciji, da nam bo mogoče ustvariti skupno fronto za skupni boj in ustvariti novo organizacijo, ki naj zajamči našemu narodu boljšo bodočnost.

Še drugo vprašanje je bilo merodajno za mariborski sklep. Slovenski napredni elementi pri volitvah niso dobili v javnih zastopih onega števila zastopnikov, ki jim gre. To nam ne zadostuje več in tudi v javnih zastopih bodoče naše lastne države zahtevamo, da bomo imeli moče iz svoje srede, kakor nam gre po vseh pravicah.

Zato pa moramo slovenski naprednjaki smotreno in skupno izrabiti vse svoje bogate sile, potem se bo uveljavil tudi naš narod na zunaj!

Iz poročila predsednika shoda ljubljanskega župana dr. Ivana Tavčarja prinašamo na drugem mestu že obširnejše poročilo o zadevah, ki utegnejo naše čitatelje najbolj zanimati. Omenjamo zato le, da je predsednik shoda in narodne napredne stranke navajal razloge, zakaj je moralo priti do deklaracijske politike našega naroda. Razvijal je tudi nazore, po katerih se mora preosnovati narodno - napredna stranka ter podprl vsa svoja izvajanja z neovrznimi dokazi o zatiranju slovenskega življa s strani vlade.

Deželni poslanec dr. Fran Novak je v svojem govoru orisal razvoj naše deklaracijske politike ter pokazal potrebo narodnega ujedinjenja. Živalno zanimanje in neumorno delovanje za naše vzvišene cilje je jamstvo, da bo naše prizadevanje imelo popoln uspeh.

V zadnji gorski vasi med kmečkim prebivalstvom, meščanstvom in delavstvom brez razločka, izšle so manifestacije za to idejo. Manifestiralo je za to idejo brez razlike stanu naše ženstvo, komur na čast bodi priznano, da se nahaja med prvoboritelji za naše narodne pravice.

Narodna napredna stranka doživlja pri tem sijajno zadoščenje. Njeni zastopniki so vsikdar poudarjali, da je združenje Jugoslovancev podlaga za boljšo bodočnost tudi nas Slovencev in če danes celokupni narod temu pritrjuje, potem smo lahko prepričani, da naši zastopniki v tem pogledu niso hodili in ne hodijo po napačnih potih.

Kakor nas druži jezik, druži nas skupno trpljenje preteklosti. Vsi smo v bojih krvaveh proti Turkom, v novejših časih pa delimo usodo trpljenja pod nesrečnim dualizmom — Slovenci pod gospodarjem Nemcem, ki nam krčijo naše meje — Hrvatje in Srbi pa pod gospodstvom Madžarov. Za primer: V avstrijskem parlamentu pride že na 43.000 Nemcev en mandat, dočim šele na 56.000 Jugoslovancev en mandat, pri čemer je pripomniti, da ima 120.000 koroskih Slovencev en sam mandat. V ogrskem parlamentu tvorijo nemadžarski narodi 60% prebivalstva, pa imajo le 7% vseh mandatov. Nobene prilike pa nismo zamutili Jugoslovani segati si v roke; trpljenje bratov Hrvatov in Srbov je bilo naše trpljenje, kakor je bilo trpljenje Slovencev, trpljenje Hrvatov in Srbov.

Kljub vsem oviram, kljub vsemu preganjanju mora naš troimenski narod v svoji lastni državi biti svoj gospod. Ne vprašujemo ali je naš cilj dosegljiv ali ne, za nas velja le eno načelo: Doseči moramo svojo samo-

stojnost in dosegli jo bomo, če združimo vse sile v boju za doseg svojih ciljev.

Deželni odbornik počežupan dr. Karel Triller je poročal o postanku ideje narodnega sveta, ki naj bo centralni jugoslovanski narodni odbor, a se mora za enkrat omejiti na dosegljivo, to je na zastopanje samo slovenskih interesov.

Kolikor strank, toliko članov šteje »N. S.« in vsaka stranka imej ne glede na njeno moč le enega samega zastopnika. Izključeno naj bi bilo dosledno vsako majorizovanje in veljavni ter izvršljivi naj bodo le soglasni sklepi.

O delovanju jugoslovanskih poslancev v državnem zboru je poročal državni poslanec dr. Vladimir Ravnihar, ki je ob posameznih slučajih orisal trnjevo pot izvoljenih zastopnikov našega naroda, kadar hočejo le-ti izvojevati svojemu narodu njegove najnaravnejše pravice. Povedal je, kako so morali naši poslanci oprezno nasopati, da dosežejo čim večjih uspehov in kako so združeni s Hrvati in Srbi za vso odločnostjo postavili svoj program, od katerega ne odnehajo niti za las. Enotentnoimeni narod — svobodno državno telo — demokracija, to je cilj vsega jugoslovanskega naroda, to je cilj tudi vseh njegovih poslancev.

Deželni poslanec Adolf Ribnikar je imel nalogo, da dokaže potrebo preosnove narodno napredne stranke in ustanovitve nove jugoslovanske stranke. Jedro njegovih živahnih in temeljitih izvajanj se zrcali v njegovi resoluciji. Obrazložil je tudi vzroke, zakaj ni mogoča popolna združitev vsega slovenskega naroda v eno samo stranko, ker bi različnost svetovnega naziranja in nazorov o potih, s katerimi je mogoče zagotoviti našemu narodu lepšo bodočnost in srečo, prejšli slej gotovo dovedlo zopet do cepitve sil. V lojalnem in brezstrastnem tekmovanju za narodov blagor pa bodo morale naše stranke nastopiti v bodoče skupno, kadar bo šlo za urešničenje skupnih teženj in ciljev, to tekmovanje pa bo imelo tudi za posledico, da se bomo v svoji notranjosti kar najkrepkeje razvijali.

O organizaciji jugoslovanske demokracije je govoril glavni urednik dr. Albert Kramer ter nam tudi njegovih izvajanj ni treba ponavljati, ker so iz stavljenih resolucij razvidna načela, na katerih naj se ustanovi nova organizacija. Poleg tega pa bomo imeli še dostikrat priliko baviti se s tem velevažnim vprašanjem. Le v kratkih besedah par načelnih točk:

Toda Slovani so bili končno od svojih sosedov prisiljeni, da so postali bojevit. Brez teh bojev in centralizacije bi ne bila nastala mogočna ruska država. Mislim, da bo vrnitev k slovanskemu značaju ne le v korist ruskega naroda, nego splošno v korist vsega človeštva.

Vladoželjnost in grabežljivost Nemcev, ki vsak dan raste, in ki brez sramu oznanjajo, da so poklicani vladati nad Slovani, ne more doseči nič drugega, nego da se zaradi nje budi in utrjuje ne samo čut vseslovanski, ampak tudi medsebojno druženje in prijateljstvo . . . Zato z zadovoljstvom gledamo bodočnost, ki bo vedno vesela, ker sem prepričan, da bo Slovan, ki bo po dolgem in krutem boju zmagal, pravičnejši in plemenitejši do drugih, nego so bili Mongol, Madžar in Nemec.

Slovani so skušali dobiti to, kar so potrebovali za svojo prehrano, iz prirode. Nemec je šel po krajši poti: vzeti sosedu z nasiljem in si osvojiti to, kar je imel, Nemcem ni bilo le sredstvo, da bi se prehranili in obogatili, nego tudi da bi si pridobili ju-naške slave. Saj so bili premaganci prisiljeni delati za zmagovalce. — Noben slovanski

Organizacijsko načelo nove stranke bodi enotnost in demokratičnost. Le s centralistično organizacijo podreimo provincializem. Pasti morajo kronovinske meje in zlasti med ljudstvom je treba vzbuditi spoznanje, da ne obstoja noben razloček ne med Stajercem in Kranjcem, pa tudi ne med Slovincem in Hrvatom.

Organizacija mora sloneti na demokratičnem temelju. Ljudska volja mora biti prava in zadnja inštanca za vse njeno delovanje. Široke plasti našega naroda morajo imeti neposredni vpliv na vodstvo stranke in njeno taktiko. Glavno važnost je polagati na strankine krajevne organizacije, v katerih se zbirajo somišljeniki ter si postavijo na čelo svobodno izvoljen odbor, krajevno zaupništvo. To krajevno zaupništvo se nahaja v direktnem stiku s centralnim vodstvom stranke. Njega člani so zastupniki stranke. Otresti se moramo hibe, da stranko predstavlja le njeno vodstvo v Ljubljani, dočim ostajajo široke vrste njenih somišljenikov neorganizirane.

Krajevne organizacije odpošljejo svoje zaupništvo vsako leto na shod zastopnikov, ki naj postane pravi parlament stranke. Shod zastopnikov mora postati brezpogojna vrhovna inštanca stranke v programatičnih in načelnih organizacijskih vprašanjih, niemu pripadaj vrhovna kontrola nad delovanjem izvrševalnega odbora in vseh strankinih mandatorjev. Zbor zastopnikov, ki naj se shaja vsako leto na določen dan — morja o Svečnic — postavlja iz svoje sredine izvrševalni odbor, strankino odgovorno vlado.

V znak pripadnosti k stranki se bo moral pobirati strankarski davek, kot redni prispevek vsakega organiziranega somišljenika. Strankarski prispevek se bo porabil, da more stranka čim najuspešnejše delovati, vzdrževati svoj pisarniški aparat in kriti svoje stroške.

Nova stranka priznava ženam enakovrnost tako v krajevni organizaciji, kakor v zboru zastopnikov in izvrševalnem odboru.

Poleg krajevnih organizacij bo po potrebi ustanavljati okrajne in pokrajinske odbore. Vendar pa mora ostati krajevnim organizacijam zajamčen neposredni stik s centralo.

Shod je zaključil predsednik dr. Ivan Tavčar, spominjajoč se v svojih zaključnih besedah rodne naše zemlje.

Dolgotrajno odobravanje je pričalo o zadovoljnosti zastopnikov s sklepi shoda. Navdušeno so zapeli zborovalci »Lepo našo domovino« in dali izraza svojim čuvstvom s pesmijo »Hej Slovani«.

Zadnje besede Frana Palackega.

(1872.)

Poznam — mislim — bolj nego drugi rodoljubi staro napako Čehov in Slovanov sploh: da ne poslušajo svojih starejših ljudi, kadar jim ni po volji. Ne pomislijo, da je treba v vsaki skupini ljudi, ki hočejo kaj velikega doseči, predvsem avtoritete, enotnosti in discipline. Ta nedostatek je od nekdanjega vzrok in glavni znak naše večne politične nezrelosti. Drugi slovanski rodovi so zato že propadli in mi propadamo sedaj.

Nemci in Madžari nočejo Avstrije drugače, ko v svojem enostranskem plemenskem despotizmu. Po njih krivdi je Avstrija zašla, žalibog, daleč na ono strmo pot, ki vodi v propad.

Rusko carstvo je vzraslo ne na slovanskih temeljih, nego na nekakem prisvojenju mongolskih in nemških načel . . . V čem se razlikuje slovanski duh od nemških, madžarskih in mongolskih nazorov? Slovani niso bili nikdar narod, ki je hotel druge z nasiljem podjarmiti. Glavna napaka Slovanov je bila, da so preveč cenili svobodo in razbrzdanost, in da tako niso spoznali potrebe višje avto-

narod ni gojil suženjstva in noben se ni bojeval za nadvlado nad drugimi narodi.

Svoboda je Nemcem od davna ugajala — posebno ako je prihajala k njim v obliki kakšnega dobička ali pa če je dišala po vladi. V novejši dobi so se sicer Nemci naučili od Francozov že toliko, da puščajo drugim narodom svobodo, ako pod tem ne trpi njih vladanje. Ampak Slovanom dovoliti enake pravice, enako svobodo, kakršno imajo sami — to ni nemška misel. Celo najbolj izobražen Nemec potrebuje mnogo truda, predno se odpove veri, da je njegovemu narodu usojeno večno gospodstvo, a Slovanom večno robstvo.

Dajte nam pravice, ki nam gredo po našem krvnem in denarnem davku, pokažite, da ste človeški in pravični, in skušali se bomo z vami porazumeti ter živeti mirno drug poleg drugega!

Moja zadnja beseda je srčna in vroča želja, da bi moj dragi narod nikdar ne prenehal biti zvest sebi, resnici in pravici.

Bili smo pred Avstrijo, — bomo tudi še po nji.

Resolucije.

Na shodu zaupnikov soglasno in z navdušenim pritrditvjem sprejete resolucije se glase:

Za samostojnost in neodvisnost.

(Predlagal dež. poslanec dr. Fran Novak.)

Zaupniki Narodno - napredne stranke kranjske, zbrani na shodu v Ljubljani dne 2. svečana 1918, izjavljajo: da je za ustvaritev trajnega miru med narodi bistveni pogoj vsestransko priznanje pravice samoodločbe narodov; sklicujoč se na pravico samoodločbe narodov, vidijo spas slovenskega naroda v združitvi Hrvatov, Srbov in Slovencev v eno državno ozemlje v zmislu majniške deklaracije; notranja uprava te narodne državne skupnosti se mora urediti in izvesti po demokratičnih načelih v najširšem zmislu, pri čemur je sporazumno vpoštevati posebnosti vseh treh delov troimenskega naroda; pozdravljajo z navdušenjem in priznanjem dosedanje korake Jugoslovanskega kluba v dosegu teh ciljev in pozivljajo vse narodne zastopnike to in onstran Litve, da zastavijo vse svoje sile za uresničenje skupnega programa združitve Hrvatov, Srbov in Slovencev v lastnem državnem ozemlju.

Narodni svet.

(Predlagal dež. odbornik dr. K. Triller.)

N. N. S. uvideva nujno potrebo skupnega narodne zastopstva in skupne reprezentance vseh jugoslovanskih strank, stoječih na temelju majniških deklaracij. V to svrhu naj se osnuje čim hitreje in pred vsem Jugoslovanski centralni narodni odbor za pokrajine, zastopane v dunajskem državnem zboru; v tem odboru naj imajo enakomerno zastopstvo vse deklaracijske stranke in organizacije; za pristop in sodelovanje pa je povabiti tudi Jugoslovansko socialno demokracijo. Jugoslovanski centralni narodni odbor si bo svoj delokrog sam soglasno določil ter je v njem načeloma izključeno vsako majorizovanje. Poglavitna njegova naloga pa bo tudi, da bo stopil brez odloga v stik z deklaracijskimi strankami v Banovini in Ercegbosni v svrhu združitve.

Izvrševalnemu odboru N. N. S. se naroča, da o tem sklepu obvesti vse deklaracijske jugoslovanske politične organizacije in Jugoslovanski klub na Dunaju z željo, naj le-ta posreduje mjni razgovor med strankami. Na velikonočnem zboru zaupnikov N. N. S. bo potem izvrševalni odbor imel poročati o uspehu te akcije.

Jugoslovanska demokratska stranka.

(Predlagal dež. poslanec A. Ribnikar.)

Shod zaupnikov Narodno napredne stranke pozivlja vse rojake naprednega mišljenja, kot predstavitelje ideje narodnega ujedinjenja že od nekda, da se združijo v enotno napredno demokratično politično organizacijo, ki naj uveljavi v borbi za veliko jugoslovansko idejo mnogoštevilne in izdatne napredne sile.

Ustanovi se naj velika enotna Jugoslovanska demokratska stranka, v kateri naj sodelujejo oni pripadniki vseh slojev, ki sprejemajo program S. H. S. kot enotnega jugoslovanskega naroda, organiziranega v samostalno narodno državo, vsi oni, ki hočejo uveljaviti načelo doslednega demokratizma v vsem ustroju javne uprave, ki se priznavajo k naprednemu svetovnemu naziranju in ki hočejo, odklanjajoč enostransko razredno stališče, na vseh poljih delati za socializacijo gospodarstva.

Shod zaupnikov naroča dosedanjemu N. N. S. izvrševalnemu odboru, naj stopi v dogovor z izvrševalnimi odbori drugih naprednih strank, da se pripravi program nove stranke.

Organizacijski osnutek.

(Predlog glavnega urednika dr. A. Kramerja.)

1.) Stranka se imenuje Jugoslovanska demokratska stranka. Dokler obstojajo sedanje

dualistične meje, spadajo v območje stranke cisalajtanske jugoslovanske pokrajine. Stranke enakega ali sorodnega programa v ostalih jugoslovanskih pokrajinah smatramo za sestrške organizacije.

2.) J. D. S. temelji na krajevnih organizacijah, ki še ustanavljajo po inicijativi izvrševalnega odbora ali pa somišljenikoy dotičnega okraja. Krajevne organizacije vodi krajevno zaupništvo, ki posluje kot strankin izvrševalni organ za območje dotične organizacije. Člani krajevnega zaupništva so objedne zaupniki stranke. Pravice organiziranih pristašev stranke pritičejo le tistim somišljenikom, ki se priglasijo kot člani krajevnim organizacijam ter plačujejo strankin prispevek.

3.) Po potrebi, na inicijativo izvrševalnega odbora ali na željo v poštevh prihajajočih krajevnih organizacij se osnujejo okrajni in pokrajinski zaupniški odbori.

4.) Na čelu stranke stoji izvrševalni odbor, ki ga voli vsakoletni zbor zaupnikov iz svoje srede. Člani so tudi narodni zastopniki. Polovica članov izvrševalnega odbora mora prebivati v Ljubljani. Izvrševalni odbor sme iz svoje sredine izbrati posebni delavni osek, ki opravlja tekoče posle, nadzoruje strankino pisarno ter izvršuje sklepe izvrševalnega odbora.

5.) Najvišja in v programatičnih ter načelnih organizacijskih zadevah edino kompetentna instanca je zbor zaupnikov, ki se sestane vsako leto redno na Svečnico v Ljubljani.

6.) Da se omogoči čim najbolj intenzivno delovanje stranke, se osnuje strankina pisarna, ki naj vzdržuje trajno zvezo med strankinim vodstvom in ostalimi organizacijami stranke. V pokritje stroškov stranke se pobiraj redni strankin prispevek.

7.) V formalnem oziru se pooblašča izvrševalni odbor, da po dogovoru z ostalimi jugoslovanskimi naprednimi strankami pripravi in skliče najpozneje o Veliki noči ustanovni zbor J. D. S., kateremu naj predloži v zmislu zgorajšnjih sklepov izdelani podrobni organizacijski statut.

Zaupnica poslancu dr. Ravniharju.

(Predlog odvetnika dr. Fetiche-Frankheima.)

Shod zaupnikov N. N. S. jemlje poročilo državnega poslancu dr. Vladimira Ravniharja odobruje na znanje, mu izreka svoje priznanje in popolno zaupanje in ga pozivlja, naj vztraja tudi zanaprej neomajno v vrstah odločnih bojnikov za jugoslovansko stvar.

Pozdrav Čelom.

(Predlagal bivši posl. C. Pirca iz Kranja.)

Zbor zaupnikov narodno napredne stranke pošilja bratskemu češkemu narodu srčne pozdrave ter obnavlja prisego zvestobe v boju na življenje in smrt za velike cilje svobode in neodvisnosti.

Podpore političnim žrtvam.

(Predlog podjet. Taufererja iz Zagorja.)

Osnuje naj se zaklad za podporo žrtvam političnih persekucij na našem slovenskem jugu in naj se v tem oziru vse potrebno čimprej ukrene.

Nasha ideja je zdrava in naravna, zato te srčno naprej! Mi, raztrgani, razdrobljeni, nesložni, kakor smo, ne bi se mogli nič braniti; — to, kar sami po dobrovoljnih žrtvah storimo, je vedno beračija... V ideji združenja vseh Jugoslovancev je edini naš spas. Ako pa vse ostane, kakor je, in posebno naša narodnost na pol mrtva, naše zemljišče na kosce med druge razdeljeno, kdo se bo za nas poganjal? Zgodovina pojde brez nas na dnevni red.

Luka Svetec,

[26. okt. 1866 v pismu dr. Jos. Vošnjaku.]

Gospodarski pogoji Jugoslavije.

Svoboda brez zadostne izobrazbe in brez urejenih gospodarskih razmer ne zadostca. Brez ljudske kulture in brez politične discipline se svoboda hitro razraste v anarhijo; brez trdne gospodarske podlage je neodvisnost izključena. Glavni pogoji svobodne države so: močna agrarna in industrijalna produktivnost, živahna proizvodnja, močna trgovina, ki vzdržuje nepretrgan izvoz, uvoz in prevoz ter je zato sposobna sklepati povoljne trgovinske in carinske pogodbe, ter disciplinirana, podjetna, visoko izobražena inteligenca in marljiv, trezen, kolikor najbolj mogoče izomikan narod.

Močno agrarno (poljedelsko) in industrijalno (veleobratno) produktivnost (proizvajalnost) more razvijati država, ki ima dovolj plodne zemlje, naravnih zakladov in zadostno motorne sile. Vsaka zase nima tega niti slovenska, niti hrvatska, niti srbska ožja domovina. V zedinjeni Jugoslaviji pa je vsega tega v izobilici in razdeljeno tako, kakor da smo po nekem višjem naravnem zakonu ali po Večni Previdnosti določeni, da tvorimo vsi trije, Slovenci, Hrvatje in Srbi (SHS), skupno krepko in zdravo državno telo.

Že idealna lega naše skupne domovine ob Adriji, ob mogočnih rekah in pod naravnimi trdnjavami Alp nudi Jugoslaviji vse pogoje, ki jih je treba svobodni državi. Morje in gozdovi, pašniki in polja, vinogradi, jezera, barja, vodopadi, premogovniki in razni rudniki, soline in še marsikaj nudi Jugoslaviji mogočne vire in sredstva, ki jim omogočajo zavzeti odlično mesto med evropskimi svobodnimi državami. Slovenska zemlja prideluje v Savinjski dolini najboljši hmelj v vsej državi, Idrija pridobiva živo srebro in cinober, ki ima svetoven sloves, naši premogovniki so bogati in prvovrstni, naše vino, naše sadje in južno sočivje, naš les, svinec, baker, žveplo, cink in železo, naš lan in konoplja so darovi stvarstva, ki nam jih zavidajo po Evropi. Pridelujemo pa tudi svilo, olje in riž, na razpolago so nam sol, ribe, marmor, aluminij, mangan, antimon, kalcit za cement in apno, stvari posebne cene in dobičkanosti. Plodna so naša polja, a Hrvatska, zlasti pa slavonski Srem sta blagoslovljeni z žiti in sladkorno repo, imata najbogatejšo živinorejo in mečeta iz svojih šum na evropsko tržišče hrastovino, ki stoji brez konkurence. Dalmacija in Istra dajeta težko južno vino, olje, koruzo, a poleg tega imata vodnih sil za najmočnejše električne naprave.

Mi SHS imamo torej v obilici prirodni bogastev in vse uvete za krepak, samostojen gospodarski razvoj in solidno blagostanje. In vendar smo siromašnejši od toliko drugih narodov, ki nimajo niti približno gospodarsko ugodnih virov. To pa je le zato, ker smo razkosani, ker nismo samisvojni, ker se nam neče priznati pravica do samoodločbe ter se nas le izkorišča in zlorablja v tujo korist.

Angleži so si zgradili svojo industrijalno premoč na tem, da imajo v svoji zemlji dovolj premoga in kovin. Surovine dobivajo večinoma iz svojih kolonij. Mi nimamo tako ogromnih premogovnikov, toda za Jugoslavijo bi premogovniki na slovenskih in hrvatskih tleh bržčas zadoščali, zlasti ker je mnogo premogovnikov še neizkoriščenih ali doslej ne dovolj izrabljenih. Sicer pa imamo pri bratih Čehih tudi veleizdatno rezervno in pomoč. Resnica je, da slovenski premogokopi ne zaostajajo za premogokopi mnogih evropskih industrijalno razvitih zemelj. Toda Jugoslavnici imamo povsod reke, potoke in vodopade, ki so sposobni proizvajati silno množino cenene električne moči. Naša Sava, Drava, Soča, naše vode v Dalmaciji, Bosni, Gacki in Liki nam ponujajo električne centrale, ki bi lahko tekmovala z vsakršno v Evropi! Te vodne sile ne le da nam lahko v ogromni meri nadomeščajo premog, one nam nudijo ce-

neni, a neizčrpno pogonsko moč za najrazvitejšo industrijo in tudi za železnice.

Kovin in rudnin imamo na Koroškem in Kranjskem, v Dalmaciji, Liku, Krbavi in drugod, a vse to prirodno bogastvo leži večinoma neizkoriščano. V kolikor ga izkoriščajo tujci, se vrši to ne le na korist Jugoslavije, nego celo kot sredstvo za germaniziranje in pomadžarjenje ali poitalijančevanje. Naša trgovina se ne more razviti zaradi slabe industrijalne produkcije in zaradi povsem nedostatnih prometnih zvez. Vse železnice so bile zgrajene le z obzirom na vojaške cilje ter v interesu Dunaja in Budimpešte, ne oziraje se na jugoslovanske trgovinske in industrijalne potrebe. Tranzitna trgovina je za nas skoraj neznan pojem, saj gledamo le zaprte polne vagone, ki tečejo preko našega ozemlja bogvekod in bogvekam. Jugoslovani skoraj prav nič ne sodelujemo pri tej trgovini, in zanjo vedo edinole naši železniški delavci, ki ob beraških plačah popravljajo progo in na povelje nemškutarijo, če nočejo ves čas molčati kot nema tovorna živina. Na naših ladjah so od kapitanov do zadnjih mornarjev sami Hrvatje, a ladje plovejo po morjih pod madžarskim barjakom, in ne mi, nego Madžari ali Nemci jim določajo cilj in smer. Tako je vsa prometna politika tuja, nam sovražna in škodljiva.

A tudi trgovinske pogodbe se sklepajo brez nas, proti nam in brez ozira na nas. In kaj nam koristijo prvovrstni produkti, če jih ne smemo vreči na svetovni trg! To je občutila kraljevina Srbija, ki je bila v svojih obupnih carinskih bojih redno poražena, ker ni mogla nobene države prisiliti k sklepu ugodne trgovinske pogodbe.

Mi, SHS bomo ujedinjeni mogli sklepati pogodbe na realnem temelju gesla: »Dam, če daš!« Naša lega ob morju nas štiti pred vsakršnim izkoriščanjem, ker svet nam bo odprt, in zvez bomo iskali tam, kjer bo ugodneje za nas. Oprti na bogastvo svoje prirode, na ogromne produkte in sile naše zemlje, na svojo proizvodjalno moč, na izredno ugodni geografski položaj med vzhodom in zahodom ter na našo politično in kulturno zrelost bomo mogli razviti tudi odlično politično moč.

Vse to je »pesem bodočnosti« Jugoslavije. Ko postane aktualna in pereča, moramo biti pripravljeni, da jo udejstvimo brez nervoznosti in ugibanja. Vedeti moramo, kako in zakaj, s kom in čemu. In o tem razmišljati, je že zdaj zelo potrebno!

Jugoslovani se ne bojimo. Mi dobimo svoje mesto pod božjim solncem, kakor nam gre po vseh naravnih zakonih, ki jih je vzela v zaščito in jih brani ves ostali kulturni svet. Države lahko izginjajo, narodi pa so kakor ves nepremagljivi: zamorejo jih pošarmiti za gotovo dobo, toda uničiti — nikdar!

Dr. Vlad. Ravnihar,

drž. poslanec, na zaupniškem shodu v Ljubljani dne 2. februarja.

Slovenci na Koroškem.

Slovenski rod na Koroškem ima najslavnejšo in hkratu najžalostnejšo zgodovino izmed vseh na petero dežel razdeljenih Slovencev. Le Slovenci na Koroškem so še do leta 1414. ustoličevali na Gosposvetskem polju koroške vojvode v slovenskem jeziku.

Koroška, lepa, nekdanj le od Slovencev naseljena dežela, je zadnjih petdeset let pozorišče hudih narodnih bojov. Toda ta boj je neenak; slovenska manjšina ima le slabotno orožje v brambi zoper številnejšega in močnejšega nasprotnika. Slovenska javnost junškega boja koroških Slovencev ni znala prav ceniti, ker je vse premalo poznala težave, s katerimi se imajo boriti.

Ponemčevanje koroških Slovencev je zadnji čas v mestih in trgih naglo napredovalo. Temu se ni čuditi. Narodno zaveden Slovenec na Koroškem ne dobi javne službe. Mnogo izobraženih Slovencev je moralo

iskati kruha v druge dežele. Le duhovščina, ki krepko stoji za svojim ljudstvom, je v tem oziru izjema, pa tudi ta pri kompetencah to hudo občuti. Uradniki so tujci, Nemci, tako državni kakor deželni. Kamorkoli se koroški Slovenec obrne, vidi, da ga zaničujejo, ker je Slovenec, in pri nobenem uradu se ne more posluževati svojega maternega jezika, ker ž njim ničesar ne opravi. Uradniki, za ljudstvo nastavljeni, ga ne marajo razumeti. Na železnici ne dobiš voznega listka, ako ne govoriš nemško; v davkariji v svojem jeziku niti davkov ne moreš plačati, na sodišču bo govoril sodnik s tabo le tedaj slovensko ali pa se bo posluževal tolmača, ako vidi, da iz tebe niti besede ne spravi v nemščini. Deželna vlada je sprejemala vedno le nemške konceptne uradnike. Pri deželnih uradih je pa itak zbrana najbolj zagrizena nemškonacijonalna gospoda.

Največ škoduje odporni sili Slovencev nemška šola. Mnogo so se borili koroški Slovenci za slovenske šole, pa vse zaman. Vlada je bila za slovenske zahteve na šolskem polju gluha in slepa. Pod političnim vodstvom dr. Brejca so koroški Slovenci zmagali v boju za slovenske šole v štirih slučajih pri državnem in upravnem sodišču. Led je bil prebit. Tu se je pa zgodil slučaj, ki ga menda ni na vsem svetu. Deželni šolski svet in vlada — sta štrajkala in nista izvedla slovenskih šol; uganjala sta pasivno resistenco zopet državne zakone.

Pa ni to še najhuje, da se na Koroškem Slovenci ne nauče v šolah čitati v svojem jeziku; najhuje je, da šola slovenske otroke sistematično vzgaja v nemškem, slovenskemu narodu sovražnem duhu. Desetletja in desetletja ubija v šoli v glavo slovenskim otrokom, da le, kar je nemško, velja kaj, biti Slovenec je nekaj nizkotnega. Slučaji, da je moral šolarček za kazen nositi na vratu tablo: »Ich bin ein windischer Esel« (slovenski osel sem), niso bili redki. Tudi se je neredko dogajalo, da so bili otroci v šoli kaznovani, ako so v prostem času govorili med sabo — slovensko ali pa so izven šole pozdravljali slovensko. Slovenski inteligenti se čudijo, da še dandanes v mnogih krajih, ki so čisto slovenski, otroci Slovencev pozdravljajo v nemškem jeziku. Na Koroškem so trdoslovenske vasi, katerih zunanost je čisto nemška. Kdo se bo čudil, da se je pod takim pritiskom razpredlo nemškutarstvo? Ne, čuditi se moramo, da so koroški Slovenci ta pritisk vzdržali.

Med nemškutarji in narodnimi Slovenci je hudo nasprotstvo. V isti vasi dobiš najgršega nemškutarja, ki je podlegel nemški šolski vzgoji in gospodarskim vabam deželne uprave, pa tudi najidealnejšega rodoljuba, kakor jih ne bi bil v preteklosti mnogo dobil drugod med slovenskim ljudstvom. Prepirala se bosta pri volitvah, pa — v slovenskem jeziku.

Zadnja leta pred vojno se je slovenska, narodna zavest med ljudstvom silno dvignila, četudi ne povsod. Kjerkoli je duhovščina marljivo delovala in ustanovila društva, je mladina povečini narodno zavedna. Leta 1914. so koroški Slovenci na dveh velikih taborih, v Šmihelu na Spodnjem Koroškem in v Št. Jakobu v Rožu, manifestirali za svoje pravice.

Prišla je vojna. Nemci so mislili, da se jim bo v vojnih razmerah s pomočjo vladnih organov posrečilo Slovence popolnoma zatreti. Duhovnike in kmete so zapirali in jih proglasili — za veleizdajalce. Črede brez pastirja, so mislili, ne bo težko ugnati.

Ko se je slovensko ljudstvo po drugih deželah izjavljalo za deklaracijo, je Koroška — molčala. Motil pa bi se nepoznavalec naših koroških bratov, ako bi mislil, da ta ideja na Koroškem ne živi. Nikakor ne! Na Koroškem je pač še danes pritisk, kakor ga drugod ni več. Vse, kar ima oblast in lahko škoduje, lahko zapira, lahko kliče k vojakom, lahko nagaja ljudstvu s trdimi rekvizicijami, kar sme kupčevati z živino, skratka vse, kar nosi

zvonec, je slovenskemu življu sovražno. Bog ne daj, da bi kakega Slovenca pustili kje zraven! Toda led je prebit.

V četrtek, 24. prosinca, je v Celovcu v veliki dvorani slovenskega hotela Trabesinger zborovalo »Katoliško politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem«. Do tisoč udeležencev je na zborovanju slovesno in z velikanskim navdušenjem manifestiralo za majniško deklaracijo. Nemci so pobiti. Toda vemo, da ne bodo mirovali in bodo iskali novih potov in sredstev. Vpregli bodo v svoj politični voz vse, kar bo na razpolago, da bi na umeten in nasilen način zajezili med Slovenci to gibanje. Hudi boji še čakajo koroške Slovence, pa upamo, da bodo prinesli našim koroškim bratom zmago pravice in kulture.

Bog sam je z nami! Vse je šlo narobe in drugače, kakor so naši zakleti nasprotniki mislili in želeli... Dozdeva se mi, da nastopi zdaj imenitna in odločilna doba. Treba bo torej napejati vse žile in delati na vso sapo. Pa kako in po katerem kopitu? Ali se bomo držali starega programa, ali bomo kaj premenili? Kaj storiti v tej sili in potrebi? — Časi so grozno imenitni — so odločilni, zatorej — ljubi moj! — proč vse, kar je motilo vzajemno delovanje: Složno, složno!

*Andrej Einspieler
(21. avgusta 1866.)*

Slovanski jug.

Naša deklaracija objema vedno širše kroge. Istrski deželni zbor je bil razpuščen in razpuščeni so malone vsi občinski odbori. Zato so se zbrali vsi istrski deželni poslanci ter so se soglasno izjavili za majniško deklaracijo. Takisto so se zbrali vsi bivši župani istrskih hrvatskih in slovenskih občin ter so se izrekli za majsko deklaracijo, ki je najmanjše, kar zahtevajo Jugoslovani v mejah Avstro - Ogrske. Zaradi deklaracije se začne tudi na Hrvatskem jasni. Hrvatsko-srbska koalicija, ki vlada sedaj na Hrvatskem, počasi že razpada. Del poslancev, ki s sedanjo Madžarom prijazno in popustljivo politiko ne soglašajo in ki zahteva, da se tudi Hrvatska izjavi za jugoslovansko deklaracijo, izstopi iz stranke. Iz istega vzroka odstopi baje tudi podban dr. Kriškovič, ki zahteva, da se stori konec dosedanjemu mamluštvo koalicije, da se razkrinka korupcija v stranki in da se izjavi koalicija za jugoslovansko ujedinjenje SHS. — Jugoslovanski klub je poslal grofu Cerninu in vsem predsednikom mirovnih sej v Brestu obširno spomenico, v kateri jasno in odkrito razlaga položaj Jugoslovanov in zakonito podlago majske deklaracije. Naj zve ves svet čisto resnico o Jugoslovanih in njih težnjah! In potem naj sodi. Spomenico je prineslo hrvatsko časopisje doslovno, naše

Vrnitev.

Vrnil se je bolan in utrujen,
pol nag in ubog — izgubljeni sin,
očetu in bratom in domu odtujen —
in v srcu grenak, težak spomin.

In vrgel na zemljo se je plakajoč
in zemljo domačo je sveto poljubil:
spoznal je tajinstveno njeno moč
tedaj, ko jo je zgubil.

In zemlja mati je zadržala,
začutil objem je njen tih in gorak:
»Moj sin, kako sem trpela,
ko me teptal je tujčev korak!«

In on jo objel je obupan in bled
roke so se v prst globoko zarile:
»O mati zemlja, moj dom in moj svet,
izgubil sem vse — a ne svoje sile.«
Junij Bruf.

časopisje pa je bilo glede spomenice doslovno konfiscirano. Kar je torej onstran Kulpe dovoljeno, je tostran Kulpe strogo prepovedano. Tega navadna pamet ne razume. — Tudi Bosna dviga svojo glavo. Dne 2. t. m. se je vršil v Sarajevu Slovanski večer, ki so se ga udeležili zjedineni Hrvatje, Srbi in Slovenci. Vabila so bila tiskana tudi v nedavno prepovedani cirilici. Stadlerjevci so potrli in ponujajo jugoslovanski stranki premirje. Stadler in dr. Pilar že omahujeta, ker Bosna bo kmalu vsa čista, naša, jugoslovanska. — Takozvani jugoslovanski minister, naš rojak dr. Zolger, je bil te dni pri cesarju v posebni avdijenci. Ne dvomimo, da je vladarja pravilno poučil o živih željah in tožbah Jugoslovancev. — V vojnokreditnem zavodu. ki ima namen podprati obnovitev osvobojenih jugoslovanskih dežel, se zopet vidi vladna pravičnost. Kranjsko, kjer živi pest Nemcev, zastopa na prvem mestu Nемец vitez Schöppl, ravnatelj nemško-nacionalne Kranjske šparkase, na drugem mestu še e Slovenec Traven, ki je vrhu tega še bolan; Koroška, ki šteje $\frac{1}{3}$ Slovencev, pa ima samo nemške zastopnike. Kranjska nemška manjšina se je torej več kot upoštevala, koroška slovenska manjšina pa polnoma prezrla. Vse to dokazuje, da je naša majska deklaracija edina pot, po kateri se odrešimo večnih izživljanj, krivic in žalitev.

Ponosen sem, da je slovenski del našega naroda v tej veliki dobi pokazal svojo zrelost. Ali je to prišlo po višjem navdahnjenju? Ne vem. Toda prišlo je. Kot blisk je pretresla v istem hipu vse duhove od Mure do Adrije ter od Gospe Svete do Kolpe: Svoboda in samoodločba! — to je klic, ki se ori po širni Sloveniji; to je misel, za katero bije vsako pošteno slovensko srce, pod kmečko in gosposko suknjo. Kdor se v današnjem času stavlja izven narodne skupnosti, ostane zunaj nje. Naj so njegovi razlogi kakršnikoli, čisti niso. On je izdajalec.

Ivan Hribar,
(»Glas S., H. i S., br. 1.)

Slovanstvo.

Praški občinski svet se je izjavil soglasno, da se v polnem obsegu pridružuje češki deklaraciji in manifestu čeških poslancev z dne 6. januarja t. l. Cenzura je ta manifest po vsej državi zaplenila v časopisju, nato je vlada zaplenitev prcklicala in zdaj kraljevska Praga javno proglašala: »Ta manifest je naš program!« Vztrajnost Slovanov zmaguje sijajno. Čehi se ne boje nobenih groženj in gredo pogumno svojo pot naprej. — Poljski narodni demokratje so na svojem zborovanju v Lvovu 3. t. m. na poročilo poslanca Glabinskega sklenili, zahtevati svobodno, zedinjeno in neodvisno Poljsko z dohodom na morje. Po zborovanju so manifestirali po ulicah za veliko svobodno poljsko kraljestvo.

— Hrvatski listi, ki odločno zastopajo misel narodnega edinstva Srbov, Hrvatov in Slovencev, so dobili dobrega tovariša v nemško pisani »Südslavische Rundschau«, ki izhaja v Zagrebu v obliki lepega zbornika trikrat na mesec. Pod naslovom »Iz jugoslovanskih dežel« prinaša »S. R.« tudi poročila o slovenski politiki in kulturi. Poročila so pisana za Slovence zelo prijazno, toda včasih nepravilno. Naj navedemo le dva slučaja, ki povesta vse, kar hočemo hrvatskim tovarišem povedati. V št. 4. čitamo: »Dr. Šusteršič je ustanovil nov list proti svojemu nekdanjemu glasilu »Slov. Narodu«, ki mu je po njegovem odpadu od ideje narodnega ujedinenja obrnil hrbet.« — »Slov. Narod« je že 51 let odločno narodno napreden dnevnik in torej ni mogel biti nikoli glasilo dr. Šusteršičeve. Hrbet je obrnil dr. Šusteršiču pač »Slovenec«, ki je bil njegovo glasilo. — V št. 6. čitamo: »Glasilo liberalnih Slovencev, »Slovenec« ... Prav bi bilo: Glasilo naprednih Slovencev, »Slov. Narod« ... ali: Glasilo dr.

Krek - Kalanove« Slovenske ljudske stranke, »Slovenec« ... Tovariši »S. R.« naj nam ne zamerijo, da jih poučujemo; toda menimo, da noben slovenski časnikar ne bi zapisal n. pr.: frankovski »Glas Slovenaca, Hrvata i Srba« — ali dr. Stadlerjevo glasilo »Südslavische Rundschau«, ker bi bil ta žurnalist med nami — nemožen. Zato: brez zamere!

Križ na grob kranjski živinoreji.

Zadnji četrtlet je imela deželna komisija sejo in posvetovalo se je o tem, kje naj se dobi potrebna živila tako za armado, kakor za civilno prebivalstvo. Pri tej seji smo izvedeli reči, ki kriče do neba! Naša dežela ima, všteti telice, breje in molzne krave, okrog 210.000 glav goveje živine. Svoj čas, ko je poljedelsko ministrstvo določilo, koliko procentov naj da vojaštvu vsaka dežela, se je določilo za kraljestvo Češko, Moravsko, potem za Gornje Avstrijsko, Spodnje Avstrijsko in Zgornje Štajersko 16 odstotkov, za Tirolsko 8, za Kranjsko pa 18 odstotkov. Samo Koroška je imela več dati, takoj za njo pa je prišla Kranjska, ta uboga dežela, ki je, kakor Tirolska, pripadala ožjemu vojnemu ozemlju in ki je po prehodih nemških in drugih armad že silno izsesana. Leta 1917. je dala Kranjska armadi, ker se je grozilo z rekvizicijami, mesto 45.000 glav 58.000, torej za 13.000 glav več, kot je bila zavezana. Druge kronovine, katerim se iz Postojne z vojaškimi rekvizicijami ni moglo groziti, so si pomagale s tem, da svojega kontingenta, ki je bil manjši od kranjskega, celega sploh niso dobavale. Ker so to nemške kronovine, se jim ni bilo bati vojaških rekvizicij. Ali Kranjska je dala 13.000 glav več, v dobri veri, da se ji ta živina všteje v kontingent leta 1918. Novo leto pa nas je silno presenetilo. Vojno ministrstvo je pisalo: »Če ste dali teh 13.000 glav več, je to vaša stvar, ker po postavi k tej dajatvi niste bili vezani!« Obenem pa je vojni minister od novega le a naprej zahteval od kranjske dežele kontingent 45.000 glav in še vsak mesec še 3000 glav več 36.000 »

skupaj torej za leto 1918. . . . 81.000 glav.

Ko se je proti taki nemogoči zahtevi ugovarjalo pri poljedelskem ministru grofu Sylvi - Taroucu, je odgovoril telegrafčno: »Vse, kar vojno ministrstvo zahteva, morate dati, če ne, bo vojaška rekvizicija!« Temu nasproti pa je uradno dognano, da ima Kranjska le še 210.000 glav. Če bo torej vzela vojaška uprava s pomočjo poljedelskega ministra grofa Sylva - Tarouca 81.000 glav, je neizogibno, da mora po mestih, trgih in sploh v celi deželi ponehati vsak konsum mesa! Dalje je neizogibno, da se bodo kmetu vzele še tisti voliči, katere je imel dosedaj za obdelovanje svoje zemlje, in sicer takoj sedaj na spomlad, ko ima poljedelec glavno delo! Končno ne bo preostajalo drugega, kakor da se bodo vpregle naše kmetice same v plug, kar se je v časih tridesetletne vojne menda tudi godilo! Dalje je tudi gotovo, da se kontingent ne bo dal pokriti drugače, nego da se pritegnejo tudi breje in molzne krave. Ker pa je dosedanja dobava živine deželi vzela skoro vse bike - plemenjake, potem ni treba dokazovati, da je z brzozavko grofa Sylva-Tarouca, ako ostane pri nji, postavljen križ na grob živinoreji kranjske dežele!

Kaj hočemo storiti? Če bi stvar ne bila tako krvavo resna, bi se obrnili do gospoda Antona Belca, ki je vsemogočni poglavar Kmečke stranke, z opominom, da naj se vzdrami in da naj se potegne za kmeta! V resnici pa nam ne ostaja drugega, nego roke dvigati proti nebu ter ihteti: Gospodine, ponižuj! — In spoznavati, da moramo na svoji zemlji postati sami gospodarji!

Nemška denarna ofenziva na slovensko posest.

Naši begunci so sanjali, kako bo lepo, ko se vrnejo domov. Res, da je slika, ki jo nudí goriška dežela, grozna, ali njihova ljubezen do rodne grude je jako velika, da prestane pogled na ogromno razdejanje in navzlic vsem neprilikam veli: Primi za delo in obnovi deželo! Mislili so naši Goričani, da bodo pridno delali in vlada bo pomagala v najobilnejši meri, kakor je njena dolžnost do državljanov, ki so toliko pretrpeli v vojni. Ali komaj je bila Goriška očlašena laškega sovražnika, se je dvignil notranji naš sovražnik, ki se pripravlja na veliko ofenzivo na slovensko posest v Primorju. Nemški denarni zavodi zbirajo denar, ki ima služiti nemškim nakanam ob Adriji. Vlada pa je ustanovila vojnokreditni zavod za južno vojno okrožje in ga postavila v Celovec. Vsakdo je pač mislil, da bo tak zavod posloval kje v središču po vojni poškodovanih dežel, naravno bi bilo v Trstu, toda nekajti zavod v Trstu bi najbrže ne mogel pospeševati nemških teženj po Primorju tako, kakor hočejo Nemci; zato pa so ga postavili na varno, v Celovec, v deželo, ki je tudi nekaj poškodovana po vojni, kjer pa se čutijo Nemci na trdnih tleh, lepo med seboj, kar je v glavnem odločilo, da je prišel zavod na Koroško. Na Koroškem hočejo iztrebiti slovenstvo, na Koroškem so bili svoj čas zaprli župana Miklavčiča, ker je slovensko govoril na kolodvoru, in iz take dežele hoče avstrijska vlada potom svojega vojnokreditnega zavoda pomagati obnavljati slovensko Goriško! Zavod ima naslov najprvo nemški »Kriegskreditanstalt«, potem laški »Istituto di credito di guerra«, potem šele slovenski in hrvaški. Zadnji smo mi, Nemci so prvi in pred nami so tudi Furlani. Na Dunaju in v Brestu Litovskem pa govorijo avstrijski državniki nekaj o ravnopravnosti narodov. Predsednik upravnega sveta kreditnega zavoda je koroški baron Aichelburg, ki je dne 15. januarja, ko se je sešel upravni svet, da se sestavi, v svojem pozdravnem govoru podarjal, da novo podjetje zasleduje ne glede na narodno razliko, zgolj pomoč in podporo tako hudo zadetim prebivalcem južnih kronovin naše domovine pri vzpostavljanju svoje gospodarske eksistence. Ne glede na narodno razliko! Mislimo, da smo nemškega barona prav razumeli: da naj se nikak Primorec ne čudi, ako bo kreditni zavod podpiral Nemca in mu pomagal na Goriškem, v Trstu, v Istri, v Dalmaciji.

In kako široko je zasnovana pomoč. Krediti se morejo dajati kreditnim organizacijam, trgovcem in obrtnikom, industrijalcem, najrazličnejšim podjetjem, zadrugam, letovišnim komisijam, zvezam za pospeševanje tujskega prometa itd. Nemški listi silijo svoje ljudi, naj se naselijo v primorskih deželah. Denarja je nabranega že ogromne vsote v take namene, pripravljena je velika nemška denarna ofenziva na našo jugoslovansko posest. Vse jim pojde na roko. Te dni so se raznašale vesti, da so že precej hiš in zemljišč na Goriškem pokupili, doživeli pa smo tudi že slučaj, da se je ponujala slovenska last na prodaj. V vojnokreditnem zavodu bodo gospodarili Nemci, kakor bodo hoteli. Mi imamo v upravnem svetu med 15 člani samo štiri naše može: za Goriško posojilnični ravnatelj Jakončič, za Trst odvetnik dr. Wilfan, za Istru župan in odvetnik dr. Stanger, za Dalmacijo odvetnik dr. Krekič, č. gospod Traven, ravnatelj Šusteršičeve »Zadružne centrale« pa naj nam ne zameri, ako ga ne prištevamo med naše može. S Kranjskega je v upravnem svetu ravnatelj nemške Kranjske hranilnice dr. Schöppl v Ljubljani, s Koroškega predsednik Koroške banke grof Aichelburg in

predsednik Koroške hranilnice Kleinmayer. Koliko zastopnikov nemškega denarnega krožja proti nam naperjenega!

Obnovitev Primorja je naša skupnoslovenska, naša jugoslovanska stvar! Zoper nemško ofenzivo naša protiofenziva, ki bodi tako močna, da jo krepko odbije! Velika naloga nas čaka pri obnavljanju našega Primorja. Glejmo, da jo bomo izpolnili v svoj prid! Vi pa, goriški Slovenci, Istrani, Dalmatinci, tri prste kvišku in svečano prisezite: Niti pedi zemlje tujcu!

*Tko ne će brata za brata,
taj će tudjinca za gospodara.*

Hrvatski pregovor.

Gospodarstvo.

— Slovenskim posojilnicam v prevdarek. Navdušenje za Jugoslavijo raste od dne do dne; toda navdušenju mora slediti tudi dejanje. Beseda brez del je mrtva. Več posojilnic je včlanjenih v »Verbandu« v Gradcu. Sedaj je čas občnih zborov. Pridružite se sloven. gospodarski organizaciji! Posojilnice naj se spomnijo naših narodnih društev: Družbe sv. Cirila in Metoda, Slovenske Matice v Ljubljani, Tiskovne zadruga, dr. Krekove ustanove in raznih naših korporacij in organizacij, zlasti pa dijaških podpornih društev v Pragi, na Dunaju in v Gradcu.

— Obrtnikom, rokodelcem in podjetnikom. Za bodočo obnovitveno akcijo po Goriškem, v Primorju in na Koroškem se porabijo v prvi vrsti domači ljudje. Vsako županstvo imej pred očmi prvo nalogo, da treba sestaviti natančen seznam vseh teh oseb svoje županije z natančno označbo sedanjega bivališča in morebitne sedanje vojaške službe. Ko bodo ti seznam popolni, naj jih nemudoma predlože potom glavarstva na obnovitveni urad v Trstu. Točen prepis naj pošiljajo tudi našemu osrednjemu odboru na Dunaj, I., Bankgasse 2. Sicer pa naj se naši rojaki sami oglašajo pri našem odboru. Posebno pa naj se oglase vsi tisti, ki imajo že kako opekarno, apnarno, večjo ali manjšo mizarsko delavnico, stavbeniki in izprašani zidarski mojstri. Dalje naj se nam prijavljajo tudi invalidi, ki bi bili sposobni za njim primerno službo. Tudi kar se njih tiče, bodo morali biti v naših krajih nameščena invalidom namenjena mesta v prvi vrsti z našimi rojaki. Gotovo je, da se razvije v osvobojenih krajih kmalu prav posebno živahno obrtno in trgovsko življenje. Zato bodo tja silili tujci, ki so doma zaradi nesposobnosti ali lenobe propadli ali ki bodo poslani tja kot količki — nemško-lahškega mostu do Adrije. Naša dolžnost je, da se naša trgovina in obrt na slovenskih tleh po vojni le še bolj razvijeta, ne pa da bi se odrinili še bolj v kot. Stvar je zelo resna in mora zanimati vso našo javnost.

Vojno žitno prometni urad na Dunaju razlikuje dvoje vrst državljanov: nas in Ogre. Nam plačuje pšenico po 40 K, Ogrom po 48 K, rž nam po 40 K, Ogrom po 45 K, ječmen nam 37 K, Ogrom 46 K, oves nam 36 K, Ogrom 44 K pri stotu. Ogrji so torej od 8 K do 12 K več vredni kot pa mi.

— Ribištvu v Švic. Vsled pomanjkanja in draginje živil hočejo v Švici jezera, ki zavzemajo zelo veliko površino dežele, zaploditi z ribami. Pri nas se je med vojno v vodah še to uničilo, kar je bilo v njih pred vojno.

— Amerikanci iščejo trgovskih zvez z Italijo. Amerikanski konzulati opozarjajo svoje tovarnarje in eksporterje, da bi bila Italija zelo hvaležna dežela za izvoz ameriških izdelkov. V Italiji hočejo širiti zanimanje za ameriško blago s katalogi, agenti in kinematografskimi predstavami, ki naj pojasnjujejo pridobivanje, izdelovanje in zavijanje ameriškega blaga. Amerikanci hočejo izvažati zlasti avtomobilske izdelke ter bombaževinaste stvari.

Vse za narod, omiko in svobodo!

Dr. Josip Vošnjak (l. 1872.)

Gospodinjstvo.

x **Jabolčni kolač.** (Jako dobra in izdatna jed.) Raztopi v dveh skodelicah (približno pol litra) mleka $\frac{1}{4}$ kg sladkorja, pol žlice doterona ter prav malo soli; primešaj žlico sladke ali kisle smetane, dve žlici stopljene maščobe (surovega masla masti ali loja) in eno jajce. To tekočino raztopi v kilogramu pšenične moke, kateri si primešala dva zavitka Oetkerjevega praška ter zgneti potem testo, ki mora biti bolj mehko. Razdeli ga na dve polovici, razvaljaj obe, da bosta imeli obliko pekače, na kateri nameravaš peči kolač. Položi prvo polovico testa na namazano pekačo, obloži jo z jabolki, zrezanimi na listke, ki jih dobro posipaj s sladkorjem in cimetom ter pokrij to z drugo polovico testa. Pomaži po vrhu z mlekom in speci. Namesto jabolk vzameš lahko mezgo. Vsi pridelki morajo biti hladni.

x **Rižev ali jetrne in krvave klobase** moramo delati sedaj pač brez riža. Namesto nje ga so vporabljali tudi že pred vojno kašo, ki pa ni tako dobra, ker je premeška in nima toli dobrega okusa. Izvrstno pa nadomešča riž v klobasah ješprenj. Treba ga je čez noč ali vsaj par ur namakati in potem dodobra skuhati. Ker se rad prismodi, zlasti ko se začne gostiti, naj gospodinja posebno pazi nanj. Ako so z ješprenjem narejene klobase dovolj mastne, se skoraj ne razločujejo od pravih riževih klobas.

x **Kako je sušiti razsoljeno meso.** Razsoljeno meso treba obesiti tako visoko, da ne pride vroč dim do njega, marveč že bolj hladen. Vroč dim namreč meso lahko pokvari, ali ga vsaj poslabša. Tudi se ne sme meso predolgo sušiti, ko postane temnorumeno, je dovolj suho. Najlepše in najboljše je meso, ki je sušeno samo z dimom od žaganja. V ta namen zažgemo žaganje in pustimo, da polagoma gori.

x **Snaženje sodov.** Sedaj, ko je vino tako drago, treba še prav posebno paziti, da se ga kaj ne pokvari. Ako je bilo v sodu črno vino, in ga hočeš kasneje naliti z belim, moraš najprej odpraviti črno, oziroma rdečo barvo, ker drugače postane belo vino rdeče. Sod izperi z vročo vodo, kolikor najbolje moreš, potem ga obrni na veho, da odteče tudi zadnja kapljica vode. Kasneje natrosi v sod drobne kosce živega apna; za srednjevelik sod zadošča 1 kg apna. Prilij vode in sod prav dobro izperi. Kasneje sod še večkrat izplakni z vročo vodo, da ne ostane kaj apna v njem. Sode, ki pride vanj zopet vino iste barve, pomivajmo z vročo vodo in sodo.

x **Beli žganci.** Olupi krompirja in ga zreži na kosce ter nalij nanj toliko vode, da ravno pokriva krompir. Skuhaj ga napol, potem prideni približno toliko pšenične suhe moke, kolikor je krompirja. To kuhaj še četrte ure, nakar začni nad ognjem mešati in tlačiti, da se krompir sprime z moko, kar traja tudi četrte ure. Žganci so dobri, kadar ni več krompirjevih svaljkov v njih in se radi ločijo od kuharice. Zdrobi žgance in jih zabeli z mastjo in ocvirki. Ako jih opečeš na masti, so taki, kakor da so jajca v njih. Ponekod posiplejo bele žgance tudi s sladkorjem in cimetom. Potem za silo lahko izostane zabela.

x **Želodova kava.** Svež, zrel želod prereži vsakega počez in ga popari. Kar je slabega sadu, plava na vrhu in ga treba odstraniti. Želod pusti 24 ur v vodi, potem jo odcedi, popari želod iznova in ga pusti zopet 24 ur v vodi. Nato stresi želod na rešeto in ko se odcedi, ga v topli peči posuši. Ko je suh, je lupinje lahko odlučiti. Sedaj praži želod kakor kavo, samo bolj svetlo. Ker želodu manjka maščoba, je dobro, ako primešaj prav malo surovega masla, kadar ga pražiš.

x **Kolač brez jajec.** Zmešaj $\frac{3}{4}$ kg mezge (Salse), prav toliko ržene ali ječmenove moke, sladkorja po okusu in dva Oetkerjeva praška. Kolač speci v namazani kozi, vročina ne sme biti prehuda.

x **Krompirjevi štruklji.** Stlači kilogram kuhanega krompirja in zamesi z jajcem in 30 dkg moke testo, ki ga razvaljaj na debelo in namaži s sesekljanimi ocvirki, octovo sesekljano čebulo, peteršiljem in ocvrtimi drobtinami. Štruklje kuhaj v prtiču v slani vodi, potem jih odcedi, preplakni z mrzlo vodo, zreži jih in deni za par minut na razbeljeno mast. Še boljši so pečeni štruklji, zlasti če primešaj testu kaj smetane.

Dá, svoboda, ravnopravnost in bratstvo vseh v državi živčeh je kakor pred tisoč leti tudi danes zopet naše geslo.

Fr. Palacký (1848).

Za našo deklaracijo.

Naše ženstvo in deklaracija. Kolikor smo mogli zasledovati številke po časopisih, je podpisalo izjavo za majniško deklaracijo do 4. t. m. nad 80.000 slovenskih žen in deklet. To je najboljši odgovor tistim klevetnikom, ki trdijo, da je naš narod s svojo ustavo zadovoljen in da si ne želi radikalne premembe v državi. Slava našem ženstvu! Naprej zastava Slave do zmage!

— Trobojnico nosijo na svojih prsih naše Slovenke: trobojnico, ki združuje v sebi troje boj troimenega naroda SHS. Očitno in pogumno izraža s tem naše zavedno ženstvo, da živi in gori za majniško deklaracijo, da je ponosno na svoje Jugoslovanstvo. Veseli, srečni, ponosni smo, da se je vkoreninila jugoslovanska misel v dušah in srcih naših deklet: ne bojimo se, da bi po njih domih, po njih družinah, ko se omože, mogla kdaj zamreti ljubezen do domovine in spoštovanje materinskega jezika. Slovenka govori povsod in z vsakomur vedno in pri vsaki priliki predvsem slovensko! Naj bi se Slovenke spomnile svojih sester Čehinj, ki rajše molče, kakor da bi morale zatajiti svoj materni jezik! Spoštujmo se sami in svojo govorico, da nas bodo spoštovali tudi drugi!

— Čast mariborskim Slovenkam! Z nepopisnim veseljem čitamo lepe številke podpisov našega vrliga ženstva po vaseh, trgih in mestih. Ljubljancanke, Tržacanke in druge so se odlikovale, a — naše Mariborke so storile največ: 2500 podpisov za deklaracijo — to govori. In v takih razmerah, pod takim terorizmom, spričo takega divjaštva! Naš Maribor je še vedno m a r i b o r; dr. Lovro Tomanova pesem velja zanj še dandanes. V Mariboru se je leta 1861. ustanovila prva slovenska čitalnica, in živi plamen domovinske ljubezni gori v Mariboru danes še prav tako kakor pred 57 leti. In ta plamen gori predvsem v srcu mariborskega našega ženstva, ki je s svojo narodno zavednostjo, neustrašenostjo in požrtvovalnostjo vzgledno za vse naše žene in dekleta. Vso čast in spoštovanje Mariborkam!

Nepotrebno zanimanje žandarjev. Ministerijalna komisija, ki je preiskovala na Slovenskem utemeljenost pritožb naših poslancev zaradi preganjanja Slovencev ob začetku in tekom vse vojne, je prišla do prepričanja, da so bili na mnogih krajih žandarji preveč skrbni v svoji službi in so smatrali vsakega narodno zavednega in delavnega Slovenca za srbofila, rusofila ali celo italofila. Razni okrajni glavarji in policijski načelniki ter drugi mogočniki s svojimi tajnimi in netajnimi navodili so pospeševali nečuvno preganjanje Slovencev. Iskali so veleizdajalce tam, kjer jih nikdar ni bilo. Zato je bilo po nedolžnem preganjanju toliko nesrečnih žrtev ob začetku vojne in v vsem teku vojne. Vse te žrtve zahtevajo zdaj zadoščenja in odškodnino. Država bo imela z njimi še mnogo otepavanja, kajti odnehati ne bodo. Na vsak način pa vlada od teh svojih žrtev ne more pričakovati nobenih simpatij. To vlada vé, a se ne more izpametovati. Zopet imamo dokaze v rokah, da je žandarmerija prekoračila meje svojega delokroga in dopustne službene strogosti. Po mnogih krajih v Po-

te dni žandarmerija z veliko skrbjo, kdo zbirala podpise za jugoslovansko deklaracijo, kdo se podpisuje, kam se pošiljajo deklaracije ali obstoji poseben odbor za jugoslovansko gibanje itd. Zapisovala si je tudi razna imena; poleg tega pa je plašila ljudi z grožnjami o kaznih in slabih posledicah. Taka »poizvedovanja« skrbnih orožnikov so se vršila v Limbušu pri Mariboru, Pobrezju, Šmiklavžu, Dogošu, St. Lenartu, Sv. Ani v Slov. goricah in Studenicah. — Prvotno se je sumilo, da je pri tem sodelovala politična oblast; zdaj trdijo na pristojnem mestu, da politična oblast ni dala orožništvu nobenih navodil za poizvedovanje o jugoslovanski deklaraciji. Zadevo bodo naši poslanci natančno zasledovali in skrbeli, da gotovi, preveč vneti orožniki ne bodo imeli več veselja, stikati za tistimi, ki pobirajo podpise za Jugoslavijo. Mi smo mnenja, da imajo žandarji dandanes dovolj drugega opravka in da jim ni treba imeti nepotrebnih skrbi radi ustanovitve samostojne avstrijsko-habsburške jugoslovanske države. To se bo opravilo tudi brez žandarjev. Stvar žandarjev je, vzdržati red, loviti tatove, razbojnike in morilce, v politično življenje ljudstva pa se nimajo pravice vtikati. Drugače se jim ni treba zanimati za jugoslovansko deklaracijo, kakor kvečjemu samo za to, da jo podpišejo, če hočejo in če so Jugoslavlani! Zapomni pa naj si vsi žandarji brez razločka: ne bojimo se niti ministrov, niti namestnikov. Pa da bi se bali beričev? Oj, ti časi so za večno minili!

Trije škofje za majniško deklaracijo. Za knezoškofom dr. A. Jegličem v Ljubljani sta se izjavila za deklaracijo tudi zagrebški nadškof dr. Ante Bauer in škof na otoku Krku, dr. Anton Mahnič.

Zagreb za deklaracijo. Za celokupno jugoslovansko akademično omladino v Zagrebu je podpisala majniško deklaracijo tudi celokupna mladina zagrebških srednjih šol in 50 zagrebških duhovnikov.

— **Nasvet.** Slovenski pisatelj nam piše: Živimo v zgodovinskih časih. Čez 100 let bodo naši potomci gledali na naše boje: takrat bo naš rod že svobodni — in vsak kraj bo s ponosom kazal na svoje prednike, ki so s svojim glasovanjem in nastopom pripomogli k našemu osvobojenju. Zato bi bilo prav, da si vsaka občina shrani s p o m i n a te čase. Dan, ko podpiše obč. zastop »Izjavo« za jugoslov. klub, je zgodovinski. Še nikoli ni podpisovala trda kmečka roka slovenska, tako važnih listin. Zdaj prvič izjavlja naš kmet svojo voljo po svobodni jugoslovanski državi. Zato bi bilo dobro, da bi se »Izjave« s podpisu shranile v obč. arhivu, da bi ostale za večne čase v spomin potomcem. Dan izjave naj se ohrani v pratiki kot časten dan za občino. Zelo umestno bi bilo, ko bi dal »Jugoslov. klub« napraviti d i p l o m o, s katero bi potrdil občini, da je »Izjavo« podpisala. Taka diploma bi bila častna za vsako občino in bi se ohranila za spomin. Taka diploma bi bila zaveza med klubom in občino. Tam, kjer občina ne poda izjave, je treba zbrati podpise, da sramota ne pade na občino. Poznam n. pr. veliko slovensko občino, katere župan je cestni odbornik in ne pusti »Izjave«, ker se boji, da bi mu vzeli čast cestnega odbornika in mož bi moral k vojakom. Ali naj zaradi enega strahopetca nosi sramoto vsa zavedna slov. občina? V tem slučaju bi bilo najbolje, da se izjavijo hiše. Družina je temelj države. Ako se glavar družine izjavi, velja to za vso družino. Ako se izjavi v občini nad polovico hiš — je to dokaz, da je večina občine za deklaracijo. Sicer pa je upati, da se vsem slepim še o pravem času odpro oči. Vprašanje diplom naj se čimprej reši!

Dr. — h.

Izgubljeni smo, če zapustimo prapor svobode; kajti narodnost brez politične svobode je nemožna. Ako hočemo biti svobodni kot narod, moramo najprej imeti narodnost. Kar je duša brez telesa, je tudi svoboda brez narodnosti.

Karel Havliček.

Naše ženstvo.

Jugoslovanska žena! Vedno smo bili ponosni na svoje ženstvo: vse, kar imamo lepega in dobrega, vse izvira v njih in se vrača k njim. Najboljše naše talente, naše prve može, naše narodne junake in mučenike, naše svetlonoše in klicarje na boj za napredek in svobodo, — vse nam je dala jugoslovanska žena iz vrst priprostega ljudstva.

Jugoslovanske kmetice in delavske, rokodelske, učiteljske in male trgovske in uradniške ženske so nam narodile naše največje duhove, pesnike in pisatelje, politike in umetnike, tovarnarje, veletržce, visoke častnike, prelate, škofe ter tudi našega prvega slovenskega ministra.

Proletarke so bile naše matere; zdrava je bila njihova kri, svež, bister njih razum, nepokvarjeni njih čut. Zato so demokrati vsi njih sinovi, zato se čutijo pri nas vsi sloj eno narodno družino ter ni med meščani in drugimi stanovi nobene razlike. Vsi izviro iz iste ljudske krvi in zato smo pravi bratje, čeprav nosi ta kmetiško ali delavsko kamiljo, oni dolgo suknjo, ta sabljo ali meč okoli pasu, oni škofovsko mitro ali ministrski dvorožnik na glavi.

Žuljava kmečka in delavska roka nam je v prvi vrsti ohranila našo domovino, je delala in storila največ za njen razvoj in procvit. In bodisi član katerega koli stanu in poklica, ni ga med nami, ki bi ne imel po starših ali dedih svojega izvora iz kmečke ali delavske matere. V najlepših trenutkih, kadar smo najbolj srečni in ponosni, se ponášamo: »Moj oče je bil ljudski učitelj, moj ded rudokop, moj praded delavec! Moja mati je bila kmetica, moja babica šivilja, moja prababica kočarica!« Ponosni smo, da smo iz ljudstva ter dajemo s tem vso čast jugoslovanskim ženam.

In če se je mogla naša domovina že stoletja ponašati z vzorno marljivimi, skrbnimi pridobitvami in prav posebno bistrournimi ženami, zgodovinska vojna doba, ki jo preživljamo pravkar, je pokazala znova, kakšen biser je jugoslovanska žena.

Ko je odšlo naše moštvo na bojišče in v strelske jarke, je naše ženstvo prevzelo vodstvo v vsem narodnem gospodarstvu. Naša polja je obdelovalo jugoslovansko ženstvo z deco in starci, polnilo je kašče in skednje ter skrbelo za red po njivah, travnikih in gozdovih. Da smo mogli živeti po mestih in trgih, je v prvi vrsti zasluga naših pridnih, od zore do noči neutrudljivo delavnih kmetic. In po vseh obrtovalnicah, tovarnah, prodajalnah in pisarnah je postavila jugoslovanska žena z vzgledno požrtvovalnostjo in nepričakovano sposobnostjo svoje neizčrpne moči v službo domovine. Brez ženstva bi se bilo ustavilo vse obrtno, trgovsko in upravno življenje. Težki, neznosni so časi, ki jih živimo, a le našemu junaško vztrajnemu ženstvu — našim gospodinjam, kmeticam, delavkam in uradnicam se moramo zahvaliti, da ni naše življenje sploh že popolnoma ubupno.

In ko so podali jugoslovanski državni poslanci našo majniško izjavo, polstoletja vsaki jugoslovanski zavedni duši znani cilj naših stremeljenj, že od naših dedov proglašeni smoter vsega našega narodnega dela, tedaj se je poleg nešteti občin in korporacij oglašila tudi jugoslovanska žena.

Dan na dan dobiva Jugoslovanski klub na Dunaju na sto in sto podpisov naših žen in deklet, ki se s polnim razumevanjem, treznim prevdankom in ognjevito dušo izjavljajo za majniško deklaracijo. Ti podpisi našega ženstva dokazujejo, da imamo resnično prosvetljeno in politično zrelo ženstvo. Veseli smo ga lahko, in dokler ima naša troedina domovina take ženske, se nam ni prav nič treba bati za narodovo bodočnost.

Ogromne so zasluge svetovnega ženstva za socialno življenje tekom svetovne vojne. Žene so dokazale, da lahko nadomeščajo moške v najtežjih dolžnostih, zato pa so si v polni meri zaslužile tudi moške največje

pravice. Enakovrednosti mora slediti enakopravnost! Ogrska volilna reforma že priznava inteligentnemu ženstvu volilno pravico, in dne 2. februarja t. l. je shod zaupnikov narodne napredne stranke v Ljubljani sklenil načeloma, da gre našemu ženstvu najširša pasivna in aktivna volilna pravica. Začenja se torej nova doba tiste ženske svobode, ki je bojni klic že dolga desetletja in ki ga uresniči svetovna vojna.

Počasi sledi konservativna osrednja Evropa napredni Finski (1906), Švedski (1907), Norveški, Danski, mnogih svobodomiselnim državam Severne Amerike in Avstralije, dalja Angliji in končno tudi Rusiji. Med poslednjimi državami bosta torej Avstro-Ogrska in Nemčija, ki priznata ženstvu politično enakopravnost. Če je severoameriška država Wyoming že leta 1868. podelila svojemu ženstvu splošno in enako volilno pravico ter dosegla s tem najvišji kulturni, gospodarski in socialni razvoj svoje, na višku moderne prosvete stoječe državne uprave, potem se moramo Avstrijci pač le sramovati, da prihajamo za Amerikanci šele po dolgih 50 letih.

Veselimo pa se dejstva, da so bile naše jugoslovanske žene med prvimi, ki se potezajo že tekom celih dvajset poslednjih let za žensko volilno pravico. Tudi s tem so pokazale naš ženske, da so napredne in moderne. Trdno smo prepričani, da volilno pravico končno tudi dosežejo ter da jo bodo potem izvrševale, kakor so uporabljale doslej vse svoje duševne in telesne sposobnosti, na čast in korist svobodoljubnega in za napredkom stremečega naroda.

Jugoslovanska žena je kakor zemlja, ki nas je rodila in nas živi: krasna, zdrava, plodna. Na svojo zemljo in na svoje ženstvo polagamo mirno in zaupno svoje nade v bodočnost. Nikdar nista varali svoje domovine, v najtežjih časih sta sijajno prestali skušnjo — ž njima zmagamo vzlic vsemu in proti vsemu.

Jugoslovanska žena je naša vera, našo upanje in naša ljubezen.

V Mariboru so bile napadene Slovenke, ker so javno na ulici slovensko govorile; — to je velika krivica tistim ljubljanskim Slovenkam, ki na ljubljanskih ulicah nemške govore!

Junij Bruš.

Politične vesti.

— **S škorpioni bičani.** Ko je izbruhnila vojna in zlasti, ko se je unela vojna z našim preljubim laškim sosedom, je bilo prvo v Ljubljani, da so rekvirirali vse mestne ljudske in državne srednje šole. Mladina je ostala brez pouka. Tudi Narodni dom so okupirali nemudoma. Le stara nemška kazina je dobila samo par vojaških uradov, v ostalem se je ni v ničemer motilo. Slovenci smo vsi tiho trpeli. Ne le, da nismo niti z mezinca žugnili, celo do skrajnosti smo šli vojaštvu na roko. Ljubljanski magistrat je bil vojaštvu v vsakem oziru, ponoči in podnevi, na uslugo. Mestno uradništvo je službovalo v permanciji, in če je prišel častnik v urad opolnoči ali ob petih zjutraj, vsako uro mu je stal magistratni uradnik z raznimi uslužbenci na razpolago. Koliko je Ljubljana v vzglednem tekmovalju z najbogatejšimi občinami v državi žrtvovala za našo vojsko, o tem zve mo pač šele po vojni. A vse je dala rada in brez sence nevolje. Ni torej čudo, da se je generalni zdravnik dr. Geduldiger, ko se je po svojem odhodu iz Ljubljane spoznal uslužnost drugih magistratov, izrazil: »Povejte gospodu županu dr. Tavčarju: ljubljanski magistrat je pravi pravcati — d e m a n t!« — Dobro. Na shodu zaupnikov narodno-napredne stranke v Ljubljani dne 2. t. m. pa je povedal ljubljanski župan sledečo mično historijo: »Tako ob pričetku vojne je društvo »Mladika« svoje krasno poslopje ob Šubičevi ulici rade volje prepustilo vojaški upravi in prepustilo ji je tudi svojo opravlo, posebno tudi posteljino opravlo. V tem poslopu je bival Borojevič in v njega lepi obednici je bilo, ko je ta general govoril prelepo napitnico sedaj

pokojnemu cesarju Francu Jožefu I. Pred poslopjem »Mladike« je napravljala Ljubljana najburnejše ovacije tedanjemu prestolonasledniku in sedanjemu cesarju Karlu I. Potem pa je služilo poslopje za bolnišnico, in splošna sodba vojaških zdravnikov je bila, da je to najlepša bolnišnica v celi Ljubljani. Končno, ko je bilo drugod po Ljubljani prostora dovolj, je Thoman, sanitetni šef Borojevičeve armade, odredil, da bodi »Mladika« bolnišnica za oficirje, ki so si pridobili rane na polju ljubezni, a ne na polju boja in slave. Prosili smo, jokali smo, da je konviktova bodočnost uničena, da je prostora drugod dovolj, da nikakor ne gre, da bi se oficirji, katere preganja boginja Venere, zdravili na posteljah deklic, katerih odgoji je posvečen naš krasni konvikt. Da se je kaj takega pripetilo v ljubljanski kazini, bi bil zašumel vihar po nemških gozdovih, mi pa smo morali pogoltniti Thomannov recept! Še takih »koncesij« nam niso privoščili. —

Dva shoda. Na Svečnico je imel poslanec Brenčič v Ptuj shod volilcev. Ljudstva se je kar trlo. Toda ptujski magistrat je shod razpustil, češ, da je nevarnost za javni mir. Občni zbor Kmečke zveze v Celju dne 4. t. m., na katerem bi bil govoril tudi poslanec dr. Korošec, je prepovedal celjski magistrat iz istega vzroka. Namestnik grof Clary je obe prepovedi shodov potrdil. Nemci in nemškutarji se silno boje zavednosti našega naroda. Gorjača, psovaje, pobijanje šip in prepovedovanje shodov je vsa modrost nemške vlade. In ta vlada hoče, da bi jo naši poslanci še podpirali, da bi bilo naše ljudstvo navdušeno! Postopači in fakinaža v Mariboru in Celju sme razgrajati po ulicah in trgih proti Slovencem, mi pa niti shodov v zaprtih prostorih ne smemo imeti. Tako nas ščitijo zakoni, — tako nam daje popolno enakopravnost tista ustava, na katero se je skliceval grof Černin v Brestu, češ, da je samoodločba za Avstrijo nepotrebna. Proč od te vlade in naprej v boj za neodvisno Jugoslavijo!

Shod volilcev pri Sv. Križu na Murškem polju. Dne 3. februarja je poročal svojim volilcem državni poslanec Roškar. Shod se je izjavil za majniško deklaracijo, za ustanovitev Narodnega sveta, za mir in gospodarske reforme ter je izrekel Jugoslovanskemu klubu popolno zaupanje.

Shod zaupnikov Narodne stranke v Celju dne 3. februarja se je navdušeno izrekel za sklepe mariborskega shoda dne 13. januarja 1918 ter je posebej naglasil našo odločno zahtevo po lastni državnosti. Izjavil se je tudi za narodno predstaviteljico vseh jugoslovanskih političnih strank v obliki narodnega sveta. Na ogromno obiskanem shodu je bil poročevalec poslanec dr. V. Kukovec. Govoril so še dr. Kalan, dr. Josip Serbec, Ivan Rebek, Armin Gradišnik, Josip Smertnik, dr. Božič I. dr. Dr. Kukovec je javno obdžil grofa Claryja, štajerskega namestnika, sokrivde sramotnih dogodkov v Mariboru, ter se je na predlog dr. Jos. Serneca pozvalo vlado, naj se takoj stori vse, da se vrnejo begunci na naš jug. Žilavost in delavnost štajerskih rojakov je tudi dandanes vzgledna ter prednjačijo zopet vsem Slovencem. Čast jim!

— Vlode zapravljajo, mi naj plačamo. V torek se je začela v državnem zboru debata o državnem proračunu. Jugoslovanski klub pove svoje mnenje vladi v zobe po svojih poslancih: govorili bodo Vukotič, Spinčič in Pišek. Kako, o tem ni nobenega dvoma. Celo nemški poročevalec poslanec Steinwender očita vladi, da je državni denar prav nemarno zapravljala in prav bedasto trošila. Za »vojake«, ki niso bili za nobeno vojaško vporabo, a so jih vendarle držali po kasarnah in taboriščih, se je vrglo proč na milijone kron. Mesto da so jih poslali domov na delo in zaslužek, so jih krmili brez koristi zase in na škodo domačim občanom. Pri izplačevanju vzdrževalnin in begunskih podpor se je zapravilo nad milijardo kron po krivdi komisij in referentov. Na tisoče nepotrebnih oseb je dobilo podpore, na tisoče potrebnih pa čaka in pogiña, ker njih prošnje pri nerodnem dolgovoznem birokratičnem

reševanju ne pridejo kar po cela leta na vrsto. Nемеc Steinwender trdi, da bi bila vlada z boljšim gospodarstvom lahko prištedila nad 3¹/₂ milijarde kron! In tako gospodarstvo naj naši poslanci odobre ter sprejmo zanje odgovornost? Seveda hoče vlada zdaj svoj deficit pokriti z novimi davki, ki naj prinesejo v državno blagajno: povišani tarifi na državnih železnicah 302 milijona kron, — davek na tovarni in osebni promet 30 milijonov kron, vinski davek 90 milijonov, davek na sladkor 80 milijonov, davek na promet z vrednostnimi papirji 6 milijonov, davek na premog 180 milijonov, zvišani pridobinski davek 40 milijonov, zvišani zemljiški davek 15 milijonov, pridobinski davek 2. razreda, dohodninski in rentni davek 80 milijonov, skupaj 823 milijonov kron. Med državnimi obrati se je najbolje obnesel tobačni monopol, ki je pred vojno donosil prebitka 225 milijonov, sedaj pa je proračunan na 336 milijonov kron. Državne železnice so kljub zvišanim tarifom še vedno pasivne, pošta in brzojav ter poštna hranilnica izkazujejo le navidezno prebitke, izdaja zakladnic avstro-ogrskoje banke ne obeta nobene koristi, sploh: finančna slika je skrajno žalostna. Če Nemci prevzemo odgovornost za vse nerodno vladno gospodarstvo, za nova strašna bremena in nove milijardne izdatke, je to stvar njih vesti. Kaj poreko njih volilci, nas ne boli. Za naše poslance je pot jasna: Taki vladi in takemu gospodarstvu nobenega pritrđila in zaupanja! Edini izhod iz te finančne pošumlje, ki nas meče v brezno beraštva, pa je za Jugoslovane: uresničenje jugoslovanske majniške deklaracije.

C. kr. oblasti, pokroviteljice »Südmärke«. Poslanec dr. Iv. Benkovič in tovariši so opozorili pravosodnega ministra, da se že leta postavlja justična uprava s sodnijami vred v službo germanizacijskih načrtov na jugu. V prid »Südmärke« izvršujejo neka sodišča pripombe o predkupni pravici na podlagi dolžnih pisem. Po postavah se moča določiti predkupna pravica na kako nepremičnino le v prilog kupcu, ne pa na korist hipotečnega upnika. Take nepostavne pripombe so skoraj v vseh zemljiških knjigah zemljišč na Štajerskem in Koroškem, zlasti v jezikovno mešanih krajih. Sodišča v službi nacionalnih bojnih organizacij in kot opora nepostavnosti, to je pač tipično avstro-ogrski pojav.

Kako se je postopalo z Jugoslovani. Poslanci Jugoslovanskega kluba so interpelirali ministrskega predsednika in notranjega ministra zaradi postopanja z osumljenci iz Istre. Začetkom vojne 1914. so nad 500 hrvatskih in slovenskih posestnikov, obrtnikov, učiteljev, duhovnikov ter žensk aretirali in deloma v verigah odgnali v vojaške zapore v Trst. Odtod so okoli tisoč teh osumljenцев in osumljenk odpeljali v Rifenberg na Gorškem ter jih stlačili v neprimerne prostore. Ležali so na tleh brez odej in brez primerne hrane! Tudi ženske so bile med njimi! Straže so postopale zlasti z izobraženci nepopisno surovo in večkrat so jim grozile celo s smrtjo. A nihče ni vedel, zakaj je zaprt. Nato so jih odpeljali na ljubljanski grad. Po večmesečnem zaporu pa je bila večina — izpuščenih, ne da bi bila zaslišana! Civilna oblast se je izgovarjala na vojaško in narobe, a povod za aretacijo, krivdo aretirancev so navadno iskali šele nato, ko so bili že pod ključem. Na otoku Krku v Baški vrvi je dalo okrajno glavarstvo v Krku orožniškemu poveljništvu povelje, da je »na višji ukaz« takoj aretirati vse srbske državljane in vse Srbom prijazne inozemce. Ljudje so bili po štiri mesece v ječah, žrtve raznih surovih stražarjev, a končno se je izkazalo, da ni bilo za aretacijo nobenega vzroka.

— Mariborski občinski svet in resnica. V svoji zlobno neumni resoluciji proti jugoslovanski deklaraciji zatrjuje mariborski občinski svet, da namerava ta deklaracija ves južni del odtrgati ter preustrojiti v Veliko Srbijo. To je pa čisto navadna laž. Zakaj jugoslovanska deklaracija zahteva državno

samostojnost Jugoslovancev pod žezlom Habsburžanov. Naši sovražniki torej delajo, kakor zmerom, tudi tukaj proti nam z lažjo, obrekovanjem in hujskanjem. S takimi sredstvi ne bodo nikdar dosegli svojega namena, temveč samo pospešujejo dosego našega cilja — samostojno Jugoslavijo, katere so boje, kakor hudič križa.

Ideja združenja vseh jugoslovanskih plemen v eno celoto je velika ter potrebuje velikega sklepa, velike odvažnosti, živega delovanja. Naše misli, po dosedanjih nemilih okoliščinah tako izrejene, pa so majhno in plašljive, tako da nas je one ideje strah, dasi ne moremo tajiti, da je naravna in Jugoslovonom, ako hočejo živeti, a ne samo životariti, neogibno potrebna. Odtod prihajajo vsi tisti izgovori: »To je idealno, nepraktično, za to še ni čas, mi smo vsi te misli, da, da, to je naš zadnji cilj in konec, ali zdaj še« itd. Ali meni se ravno taki ljudje zde pravi idealisti in nepraktični ljudje, ki menijo, da se bo stvar tolike pomembnosti in važnosti sama ob sebi naredila, v tem ko bodo oni križem roke držali in spali. Ko bi bil Cavour ali Bismarck — če je primera dovoljena — pred nekoliko leti svoj sklep razodel, stavim, da bi bila večina Nemcev in Italičanov zakričala: »To je nemogoče, to je ideal!« — Srčnost, previdnost, delavnost premaga vse.

Luka Svetec

(1866 »Spominl dr. Jos. Vošnjaka.)

Jubilej slovenske žene.

Dne 8. t. m. doseže gospa Franja Tavčarjeva, soproga župana ljubljanskega, svoje 50. leto. Celih 25 let je stala gospa Franja Tavčarjeva na čelu premmogih prsvetnih, dobrodelnih in naprednih političnih društev ter je delovala sama neumorno in vzpodbujala druge k vztrajnemu, nesebičnemu narodnemu delovanju. Zato so ji ljubljanska društva na predvečer njenega rojstnega dne priredila prisrčne ovacije. Pevci vseh naših pevskih društev so se zbrali pred njenim domom ter ji zapeli krasno podoknico. Po prvi pesmi pa so se zbrali zastopniki 45 društev pred njo ter jo je v imenu vseh pozdravila tajnica Splošnega slovenskega ženskega društva gospa Minka Govekarjeva s sledečim nagovorom:

Visoko spoštovana gospa! Draga nam sestra! V dobi, ko se zvija vesoljni svet v bolečinah preropenja, ko plamti Jugoslovanstvo za edinsivom in svobodo, smo se zbrali pred Teboj, draga nam sestra, da Ti čestitamo in se Ti zahvalimo. Tvoj ljubeznivi nasmeš in Tvoja prijazna beseda sta oživila na tisoče omagujočih rok, sta odprla na tisoče denarnic, sta vtila v duše in srca ogenj navdušenja in delavnosti za narod in domovino. Bila si prava umetnica narodne organizacije! Bila si vzgledna voditeljica pri delu v naših kulturnih, dobrodelnih in narodno-naprednih političnih društvih! Bila si srce in duša pri vseh akcijah za naše ženstvo, za našo mladino, za našo umetnost, za našo omiko in svobodo! Ogromno delo si opravila sama, ogromne naloge so se izvršile po Tvoji vzpodbudi in po Tvoji zaslugi! V imenu vsega naroda prihajamo nocoj k Tebi: sprejmi našo prisrčno zahvalo v imenu Splošnega slovenskega ženskega društva ter v imenu vseh tukaj zbranih moških in ženskih zastopnikov kulturnih, dobrodelnih in političnih korporacij. Za vse si delovala v duhu moderne, napredne, svobodomiselnje Jugoslovanke — zato ostane Tvoje ime v naši zgodovini nepozabno! Prosimo Te le še: ostani nam zvesta tudi nadalje! V izraz naše ljubezni in hvaležnosti sprejmi ta šopek in v spomin na današnji dan tole spomenico! (S podpisi vseh načelnikov društev. — Op. ur.) Drage sestre — dragi bratje: vzorna slovenska žena, naša velezaslužna voditeljica — Jugoslovanka Franja Tavčarjeva naj živi! Živel!

Tedenske vesti.

— Slovenski odbor za vojne invalide v Ljubljani. Pod predsedstvom državnih poslancev dr. Lovra Pogačnika in dr. Vladimira Ravniharja se je osnoval v Ljubljani odbor, v katerem so zastopniki oblasti, in ki je sprejel nase težko, a nad vse plemenito nalogo: dajati materialno in moralno pomoč našim invalidom. Ako hočemo invalidom pomagati k boljšemu življenju, potrebujemo predvsem denarnih sredstev. Odbor bo skrbel, da bodo invalidi prišli vselej do svojih pravic, ki jih smejo zahtevati od države. A v mnogih slučajih bo državna pomoč nezadostna. Ako se hoče invalidom pomagati, je potreba znatnih vsot. Odbor se obrača zlasti do onih, ki jim je bila gmožna sreča v vojni mila, da se izkažejo s primerno podporo žrtvam iste vojne. Darovi naj se pošiljajo »Dobrodelni pisarni« v Ljubljani, Kolodvorska ulica št. 35. Invalidom pa se ne pomaga samo z denarno podporo, ampak tudi in zlasti s tem, da se jim preskrbi primerno delo in služba. In v tem oziru apelira odbor na vsake vrste delodajalce in gospodarje, da naj blagohotno sprejmejo invalide v delo in službo s primerним plačilom. Odbor prosi občinstvo, naj uboge invalide tudi moralno podpira s tem, da je do njih sočutno in prijazno, da jih tolaži, pa tudi osrčuje in bodri. Delo daje veselje do življenja. Zato naj se vsi invalidi navajajo k temu, da dobe svojim zmožnostim primerno delo. Najprej se mora vsak izvežbati v kakem poklicu, k čemur je večkrat treba nekoliko ali še precej moralne sile. Potem naj tisti poklic res izvršuje. Poleg brezdelnosti so invalidje izpostavljeni tudi drugim moralnim nevarnostim, med katerimi je v prvi vrsti pijančevanje. Občinstvo se nujno prosi, da naj ne bo preradodarno s to vrsto tolažbe. Odbor se je obrnil tudi do deželne šolskega sveta, naj se po šolah opozore otroci, da ne bodo ubogih pohablencev zaničevali in žalili, marveč jim zaradi velikih žrtev izkazovali primerno spoštovanje. Odbor se trdno nadeja, da bo naša javnost imela in pokazala popolno umevanje velike in lepe naloge, ki je nam vsem s tem dana, in bo podpirala akcijo za naše invalide.

— Slovenski odbor za skrbstvo invalidov se je ustanovil v Pragi. V odboru so praški Slovenci in Slovenke ter visokošolci. Odbor prosi denarnih darov, slov. knjig in časopisov za naše ranjence in invalide v Pragi. Darove sprejema gđ. Poldka Lessiakova, uradnica, Praga II., Panska ul. 7, časopise in knjige Červený kříž Praga III., Malteški trg.

— Državne podpore za svojce v Ameriki pridržanih avstrijskih državljanov. Ker so Združene države v Severni Ameriki od 7. decembra 1917 tudi z Avstro-Ogrsko v vojnem stanju, imajo od tega dne tudi svojci v Združenih državah severnoameriških pridržanih avstrijskih državljanov pravico do državne podpore po zakonu z dne 17. avgusta 1917, št. 376 drž. zak., če so seveda ostali zakoniti pogoji podani. Prošnje je vlagati pri političnem okrajnem oblastvu (c. kr. okrajnem glavarstvu, mestnem magistratu) prosilčevega bivališča; vlagajo jih lahko razven svojcev samih zanje tudi njihovi zastopniki, županstva, pomožne pisarne in občekoristna društva.

— Niti semen, niti poljskega orodja. Kam plovemo? Po tržaških trgovinah ni dobiti niti enega kosa poljskega orodja in trgovci semen so popolnoma brez semen. Vlada vzpodbuja ljudi, naj obdelujejo polja, a dobiti ni ničesar več. Za tržaško okolico je sedaj pred durmi doba obdelovanja in setve. Večina kmetov ima gotovo še nekaj orodja, a premalo, mnogi pa so že brez njega. Tudi semen bo povsod premalo. Kakšno bo potem delo pomladi in kakšna bo jesen? Ministrstvo za poljedelstvo je dalo sestaviti statistiko, ki je stala nekaj milijonov. Mar bi naj gospodje birokratje dali delati železno poljsko orodje in zbirati semena! Strašni časi gredo na človeštvo.

— Akcija za obleke in obutev. Med nižjimi, ubožnejšimi sloji je zavladalo veliko pomanjkanje obleke in obutve. Dobiti ni niti blaga za moške niti za ženske, še manj pa usnja, če nimaš skrivaj dobrega prijatelja in

velik kup denarja. Poskrbelo se je za begunce, kar je gotovo pravilno, toda domačini so danes tudi že v skrajni stiski. Tudi za ubogo šolsko mladino se je v Ljubljani poskrbelo brezplačne čevlje, a seveda ne v zadostni meri. Tudi posli dobivajo čevlje z lesenimi podplati pri mestni aprovizaciji. Vse drugo prebivalstvo pa je glede obutve v vedno večji, že neznosni stiski. Zato se začne baje že v kratkem velika državna akcija za obleke in čevlje, ki bo imela splošni značaj ter bo na razpolago vsem slojem, ki so v tem oziru potrebni. Blago se bo prodajalo na izkaznice, prebivalstvo pa se po premoženju razdeli v razrede A, B, C in D ter bodo cene za 1 m dobrega blaga (sukna) od 17—240 K, par čevljev pa bo veljal od 32 K dalje. Baje se bodo dobile tudi sukanec in druge potrebščine za obleko. Želeti je, da začne akcija čim preje poslovati, ker razmere so že več kot dozorele. Vse poslovanje bo vodil poseben odbor, ki ga je izvolila deželna vlada in v katerem odboru so zastopniki vseh stanov ozir. slojev. Načelnik odbora je ces. svetnik Iv. Mathian.

— Klavnost. Tudi s pisalnimi stroji smo že tako pri kraju, da išče Jugoslovanski klub na Dunaju potom časopisja pisalne stroje. Klub stroje ali kupi ali pa jih sprejme le na posodo ter plača odškodnino. Tudi plača klub prevoz stroja. Kdorkoli more odstopiti kak pisalni stroj, naj sporoči nemudoma predsedstvu kluba na Dunaju, parlament.

— Slovenski učitelj — izumitelj. Poroča se nam: C. kr. patentni urad na Dunaju je podelil g. Al. Fromu, učitelju pri Sv. Lenartu v Slov. Gor., rodom iz Št. Ijca v Slov. Gor., 15 letni patent na učilo »Stavnica in računilo«, ki se izda po vojni. Uradna učit. koferenca za mariborski, slovenjebistriški in šentlenartski okraj je že l. 1914. soglasno označila to učilo kot najizbornejši pripomoček za igrajoče priučenje čitanja, pravopisja, računanja, pisanja in risanja v elementarnem razredu delovne šole ter je sklenila, sčasoma uvesti »Promove stavnice« v vseh okrajnih šolah.

— Lakota je umorila v Trstu 55 letno Marijo Calligaris. Bila je popolnoma zapuščena ter je stanovala v neki luknji ulice Salice. Tu so jo našli ubogo starko mrtvo: umrla je od glada. V sobi ni bilo drugega kakor dve zarjaveli ponvi innekoliko listja. Takih slučajev je v današnji dobi,ko rastejo iz tal kakor gobe po dežju razni vojni dobičkarji, seveda mnogo — le znani niso. Vsi ti slučajji so do neba kričeca obsodba vojne in vseh onih, ki iz zverinske dobičkaželjnosti hujskajo proti miru, kričeč: »Durchhalten!«

— Vse na Nemško! S Hrvatskega so odvažali na Nemško baucid, zdaj pa so začeli prevažati tja tudi istrsko prst, ki ima v sebi kali. Iz Pazna poročajo, da vozijo to prst v celih vagonih na Nemško. Tako skrbi avstrijska vlada in naš famozni birokratizem za procvit kmetijstva v stradajoči Istri.

— † Avgust Štamcar. 4. t. m. je izdihnil svojo dušo. Smrt ga je rešila težkega, nekaj mesecev trajajočega trpljenja. Z njim smo izgubili vrliga pevca, ki je sodeloval pri neštivilnih koncertih in veselicah z vzgledno vztrajnostjo in samopožrtvovalnostjo. Kot član »Slavčev« in »Glasbene Matice« ima nepozabne zasluge za slovensko pesem. Bil pa je tudi član opernega zbora slovenskega gledišča, pri katerem je deloval skoraj brez odmora od l. 1884. do l. 1912. Opetovano je nastopil v operah in operetah tudi kot solist v manjših vlogah ter kot igralec v dramah. Ostal je značajan naprednjak do svoje smrti, ljubezniv ter postrežljiv družabnik, znan po vsej domovini ter je imel prijatelje med Hrvati in Čehi. Naj v miru počiva!

— † Fran Kalmus. Dne 31. januarja je preminul v Ljubljani bivši tovarnar, sedaj zasebnik gosp. Fran Kalmus v 79. letu svoje starosti. Bil je rodom Čeh, a je živel od l. 1874 v Ljubljani; njegova zasluga je, da se je dvignila kranjska pečarska obrt do precej visoke stopinje. Pokojnik je bil obče priljubljen, podpiral je rad reveže ter premnoga narodna društva, za vsakogar je imel vedno odprto srce in odprte roke. Vse vojne ter politične dogodke je zasledoval z mladeniškim navdušenjem. Naj v miru počiva v bratski zemlji!

— Nezgode minolega tedna. Ob kamniški železniški progi je našel mlad fant iz Savelj puško ter jo je prinesel domov. Tam je

njegov prijatelj poizkusil streljati. Pri tem je zadel 14 letnega sosedovega dečka Ivana Jakoba, ki so ga morali težko ranjenega prepeljati v ljubljansko bolnišnico. — Lovec ponesrečil. Lovcu in posestniku Matiji Juvan u iz Krač pri Aržišah je 27. jan. z lova po gozdu grede izpodrsnilo, padel je v globočino in obležal mrtev. Poleg trupla je bila puška in ura. — Zaradi opeklin je umrl 28 letni Fran Kocmur, službenec tvrdke Scheiner v Logatcu. Opekel se je pri kuhanju. — Ustrelil se je v Dol. Boštanju 26 letni neoženjeni vojak Jožef Šetinc iz Brežic. — V Trstu je čakala za časa štrajka velikanska vrsta žensk na sveče. Stražnik jih je opominjal, naj mirujejo; ženske, ki so bile zaradi pomanjkanja vsega skrajno razdražene, so odgovorile z ogorčenimi vzklici. Stražnik je pobesnel, potegnil bajonet in dvakrat zabodel delavko Marijo Sambo. Težko ranjeno so peljali v bolnišnico. — 20 letni Peter Josek iz Škednja je šel minoiti teden ob 11. uri ponoči domov iz Trsta. V neprodinri megli je zgrešil pot in šel ob železniškem tiru. Vojak na straži mu je zaklical trikrat »stoj«, a fant ga menda ni slišal. Tako je vojak sprožil, in Josek se je zgrudil mrtev na tla.

— Nevaren »Italijan«. Od začetka vojne pa do 28. jan. t. l. je bil interniran ljubljanski trgovski sodruđnik Češkuti. Njegovi starši, ki so se nastanili že pred davnim časom v Ljubljani, so italijanski državljani. Niso se pobrigali za to, da bi dosegli avstrijsko državljanstvo. Kdo se je pred vojno brigal za take stvari, saj je bila Italija naša prijateljica in zaveznica! Češkuti je bil rojen v Ljubljani in niti ne razume italijanski, kaj še, da bi govoril. Tega nevarnega »Italijana« so vlačili 3 in pol leta po raznih taboriščih: zasliševali so ga nešteto krat italijanski, revež jih pa ni razumel. Pravil jim je, da je Slovenec iz Ljubljane, kar so mu naposled vendarle verjeli in so ga izpustili.

Svet ima mnogo lepih mest, — najslavnejše iz njih je Brest: tam delali so mir: in eden je kazal jezik — drugi pest.

Junij Bruč

Iz Goriške.

— Iz Vipavske doline. To, kar se sedaj pri nas godi, je nekaj strašnega. Mi popravljamo in urejemo stanovanja, ti-le možje iz tujih krajev, ki odhajajo, pa nam trgajo okvirje z oken, okna, vrata, podove, tramove, sploh vse, kar je še ostalo. Seno za krave sem plačal po 40 K, ali kvintal ga je izginilo. Mojim ljudem so pobrali nekaj postelj, dasi nima nihče odveč. Grozno je to in vedno nas boli srce, kaj bo z našo Goriško, ako se nam bo sproti podiralo, kar s težavo napravimo . . . S popravljanjem poslopij gre počasi, dela pa se le. Če dobimo količkaj sena, bomo pričeli v kratkem orati. Živino dobimo.

— Nasvet za zidanje hiš na Goriškem. Iz goriške okolice: Nasvetuje se vsem, ki bodo gradili nove hiše, da naj vsaki kmečki hiši kakor tudi hiši za obrt prirejeno napravijo klet pod zemljo in pa primerno lopo. Klet je neobhodno potrebna; vino, krompir, mleko, sočivje se hrani v njej. Lopa pa bo služila za shrambo orodja in ko se devažajo domov pridelki, se shranijo ob novahtih takoj pod streho. Dosedaj so se zidale preveč visoke hiše. Teh pa ne potrebujemo kmetje in obrtniki, marveč le v pritličju se potrebuje kar največ mogoče prostora.

— Naše železnice. Z veseljem so pozdravili begunci vest, da sta končno železnici civilnemu prometu odprti tudi od Prvačine in Nabrežine dalje. Ali potniki pravijo, da se že pripeti v Nabrežini, da ne puste ljudi naprej po železnici. Naj se vendar že enkrat odpravijo ovire za civilni promet. — O naši planiški železnici čujemo, da utegne biti otvorena že drugi mesec. V glavnem gre za solkanski most. Kadar bo ta popravljen, začne voziti železnica. Morda se preloži pozneje železnica na levi breg Soče.

— Pri Sv. Luciji je doma že par družin. Okoli Idrije jih je več, v Modreji tiče po kletih in kjerkoli morejo. Strašna je vrnitev v domače kraje, pa vendar pravijo: vsaj smo doma.

— Sestanek naših županstev po vojni prizadetih občin se bo vršil dne 14. in 15. t. m. v Gorici v Gregorčičevem Domu. Stvar razprave je važna in nujna, zato pridite vsi!

— Aprovizacijske razmere na Goriškem so v vsej deželi grozne. Povsodi veliko pomanjkanje: na Krasu, v Vipavski dolini, v gorskem delu dežele pa tudi v Gorici. Treba je nujne odpomoči. V Brda hodijo po vino pa pravijo, da se pijače dobi dosti ali jedi nobene nikjer. Kar imajo še, to stiskajo ljudje, kmalu pa ne bodo imeli ničesar več. Sedaj pa čujemo še to, da hočejo rekvirirati živila, katera bi prinesli begunci s seboj. Po eni strani se s strani oblasti ukazuje ljudem, naj se preskrbe z živim, ko se vračajo, po drugi strani pa bi se rekviriralo. To bi bilo vendar odveč.

— Vrnitev beguncev. Za vrnitev proste občine: v goriškem pol. okraju: Dornberg, Prvačina, Gor. Trebuša in ves a j d o v s k i sodni okraj. V s e ž a n s k e m pol. okraju: Brje, Gabrovica, Stanjel, Sempolaj, Slivno, Veliki Dol, Avber, Lokev, Dutovlje, Veliki Repen, Kopriva, Naklo, Povir, Rodik, Sežana, Skopo, Štak, Štorje, Tomaj. V t o l m i n s k e m pol. okraju: Breginj, Idrsko, Kobarid, Kred, Ljubušnje, Livek, Sedlo, Trnovo, Grahovo, Ponikva in ves cerkljanski sodni okraj. Nadalje: Biljana, Krmin, Kožbana, Dolenje, Medana. D e l o m a proste občine: v g o r i š k e m pol. okraju: Ajba, Banjšice, Bate, Kanal, Kal. Lokovec, Ročinj, Bilje, Cepovan, Osek-Vitovlje, Ozeljan, Renče, Števerjan, Kojsko, Smartno, Sempas, Trnovo, Vogrsko, Vrtojba. V t o l m i n s k e m pol. okraju: ves bovški okraj, Dreznica, Sv. Lucija, Tolmin, Volčje. Za vrnitev samo v i z r e d n i h s l u č a j h določene občine: Gorica, Anhovo, Avče, Deskle, Grgar, Ločnik, Miren, Opatjeselo, Podgora, Solkan, Standrež, Sempeter, Sovodnje, Doberdob, Devin, Tržič, Selo. Za potrebne izkaznice se je zglasiti pri pristojni begunski oblasti (glavarstva, policijska oblast, uprava taborišč).

— Nemško gimnazijo v Gorici so že začeli popravljati. To je prva skrb naše vlade. Za slovenske ljudske in srednje šole pa se ne zmeni. In tako vlado naj bi jugoslovanski poslanci podpirali!

Vesti iz Trsta.

Z geslom »mir in kruh!« se je pojavila v Trstu velika delavska stavka. Za časa stavke je bilo par shodov, nevšečnega dogodka takorekoč nobenega. Namestnik je šel na Dunaj poročati in po informacije, kaj naj pove delavstvu, prišli so socialistični poslanci, govorili, vrnili se je namestnik in naznanil, da mu je minister za prehrano Höfer obljubil, da bo upošteval posebno težko stališče Trsta, obljubljena je reforma občinske volilne pravice, odprava militariziranja vojnih podjetij — in konec je bilo stavke. — Včeraj se je pričela zopet razdeljevati koruzna moka in ovsena kaša. Vsaka oseba dobi ¼ kg moke in ¼ kg kaše po 1 K kilogram. Prodaja sladkorja, katerega je došlo za potreščino vsega februarja, se začne danes. Kruh se prodaja kilogram po 60 vinarjev. Dnevni odrezek kruha, ki se dobi na normalno izkaznico, znaša 200 gramov. Govodina za neimovite sloje stane: sprednji deli z doklado 5 K 12 vin., zadnji deli z doklado 5 K 76 vin. — Zdravstveno stanje v Trstu izkazuje vedno nalezljive bolezni, davico, legar, egiptovsko očesno bolezen. Vojna učinkuje strašno. Umirajo ljudje kar po vrsti, lakota jih vlačí v grob. Novo leto se je začelo tako, da je bilo v prvih petih dneh 82 mrličev, 13 porodov, nobene poroke. Te številke govore dovolj jasno, kako je v Trstu. — Kljub vsem izredno hudim razmeram se v Trstu uveljavlja slovenski življenjski krepak je in čvrst, boreč se za boljšo bodočnost po vojni. Majniška deklaracija je živo objela tržaške Slovence.

»Sčavo!« Ta psovka je spočetka vojne z Italijo v Trstu skoraj izgnila, zdaj pa se že spet predrzno oglašča. Strahopetnost je zmeškom nesramna. In nevaležna. Tisti renegatski, iz različnih narodnosti kakor sračje gnez-

do skrpučani izrodek, ki se zovejo sami tržaški »italianissimi«, se že spet upa iz svojih skrovišč na svetlo. Zagrizeno sovražen je vsemu jugoslovanskemu in kaže svojo strahopetno mržnjo pri vsaki priliki. Živi le od sadov slovenskih in hrvatskih kmetov. Kadar prosi, zlata usta nosi ter se zna dobrikati kakor znajo to pač le neznačajni zahrbtniki. Visoko spoštuje slovensko in hrvatsko meso, maslo, mleko, sočivje, moko in zelje, zaničuje in mrzi pa jugoslovansko govorico. Živila preplačuje in dela čim neznanejšo draginjo, kaže bojazljivo spoštovanje pred nemštvom ter se druží z njim proti Slovanom, ki jih psuje in ovaja. Žalostno je, da se na to pozablja, ker tudi tržaški okoličani iščejo le čim večjega skupička. Kjer Slovan zaman prosi in toži, tam dobi laška stenica vse, česar si le želi. Zakaj? Ker plača, kolikor človek zahteva, ne da bi mešetaril. Sebičnost slavi pač tudi med našimi ljudmi svoje orgije, in zaradi lakomnosti posameznikov morajo stradati naši rojaki po celi Istri. Koliko živil je dala tudi Kranjska tem Lahom, koliko gostoljubja so uživali med nami, koliko domačinov je moralo na dež in mraz, da so dobili ti ljudje varno streho! Vsa Ljubljana jih je bila polna, vse ulice so odmevale od njih kričanja, iz kavaren in gostilen smo morali bežati pred njihovim hrupnim vreščanjem. Dobro se jim godi med nami, saj denarja imajo ko smeti. Že drugi mesec bi se lahko vrnili domov, v Trst in napravili prostora domačinom, a ne ganejo se odtod, ker jim je pač med sčavi ugodno. Svoičas pa so se v »Laboratoru« celo pritoževali nad ljubljansko aprovizacijo ti nevaležniki. Vse to nam dokazuje le eno: Jugoslovani smo navezani le nase, zato svoji k svojimi!

*E, Rusi imajo tudi svojo bučo zvito
in težko res je z njimi delati kupčijo:
če kdo od njih bi rad si kupil žito,
mu oni nudijo le upor in anarhijo.*

Junij Brut.

Minuli teden.

Kakor po Avstro - Ogrski, se je tudi na Nemškem mirovni delavski štrajk popolnoma ponesrečil. V Berlinu, Hamburgu, Monakovem, Norimberku in drugod je spočetka kazalo, da postane štrajk splošen, resen in opasen. Toda delavstvo se je razcepilo v dve skupini in večina je delala dalje. Vlada je nato nastopila z vso energijo, proglasila v Berlinu in drugje obsedno stanje ter je zagrozila, da pokliče nepokorno delavstvo pod puško. Proti nesložnemu in neodločnemu delavstvu je vlada zato hitro zmagała. Že dejstvo, da se je štrajkalo v Avstro - Ogrski teden dni pred štrajkom v Nemčiji, namesto da bi se začelo obenem, dokazuje, da štrajk sploh ni bil resno zamišljen. Socialna demokracija na Nemškem je pač v zvezi s centrumom in »svobodomisleci« ter je torej vladi krepka opora. Kakor se pri nas govori o črno - žolti socialni demokraciji, še bolj utemeljena je trditev, da je večina nemške socialne demokracije vladna stranka. Manjšina je v opoziciji, ki je brez pomena. Najboljši voditelji delavcev so v ječi! Tako je nastal tudi na Nemškem štrajk proti volji vladi zavezanih voditeljev večine in so baš ti voditelji posredovali za vlado in za konec štrajka, ne da bi delavstvo za to sploh kaj dobilo. Nemška socialna demokracija igra v obeh državah čim dalje klavrnejšo vlogo. — Kako energično sme nemška vlada nastopati proti soc. demokrat. opoziciji, dokazuje obsodba drž. poslanca in urednika Vilj. Dittmanna. Ker je govoril na zborovanju štrajkujočih delavcev za mir, je bil na mestu aretiran ter pred vojnim sodiščem obsojen na 5 let v trdnjavsko ječo. — V Brestu Litovskem so se mirovna pogajanja le navidezno nadaljevala, ker ves čas so se pričekali ruski zastopniki z Ukrajinci. Boljševiki so odrekli ukrajinski vladi v Kijevu pravico, govoriti v imenu Ukrajine ter so zahtevali, da se prizna za pravo ukrajinsko vlado boljševiški vojaški in kmečki sovjet v Harkovu. Boljševiki se kažejo vedno bolj kot nesramni nasilniki. — Tudi na Fin-

skem počenjaajo njih tolpe strašna grozodejstva. Vsa Finska gori in se utaplja v krvi, tako da se je tudi švedska vlada začela bati za red in mir v svoji državi. Začetek in konec Ljeninove in Trockega državniške umetnosti so zločin, teror, bajonet in puška. Boljševiki so oplenili in strašno poškodovali Petrograd, Moskvo ter druga mesta, izpreminjajo vso Rusijo v puščavo, se vojskujejo proti rojakom, Fincem in Romunom ter so dokazali, da so v grozodejstvih pravi nasledniki carja Ivana Groznega. Meščanska vojna se po Rusiji širi, mirovna pogajanja se ne premaknejo, ljudstvo strada in poginja, in vse kaže, da se bliža popoln polom. — Centralne države bodo skušale doseči mir s posameznimi državami Rusije in posebej tudi z Romunijo. — V Parizu se je vršilo 7 sej zastopnikov vlad in armad Francije, Anglije, Amerike in Italije. Reševali so mirovna govora grofa Černina in nemškega kanclerja Hertlinga. Sklenili so, da hočejo s še večjo odločnostjo v najtesnejši in najuspešnejši zvezi vojno nadaljevati tako dolgo, da odneha nemški oblastni militarizem ter prizna načela svobode, pravičnosti in spoštovanja narodov. — Avstrijski ministrski predsednik vitez Seidler je prekladal zaplembo manifesta češkega naroda ter se je s tem rešil nezaupnice v javni seji. Pa tudi Ukrajinci in Poljaki so se zopet pokazali popolnoma nezanesljive ter so pred glasovanjem zbežali iz zbornice. Teh ljudi tudi vojna ni spametovala. Ušli pa so tudi socialni demokratje. Tako so stali vsi Nemci proti složnim Čehom in Jugoslovanom, ki so ostali seveda v manjšini. — Vitez Seidler se je te dni začel pogajati z Jugoslovani zaradi glasovanja o državnem proračunu. Jugoslovani vztrajajo pri svoji radikalni opoziciji, dokler se ne izvrše naše deklaracijske zahteve. Jugoslovanski klub je vložil zopet 38 interpelacij zaradi neštetihih krivic in nasilstev, ki so se zagrešile tekom vojne proti Jugoslovanom. Čehi so zahtevali, naj se 19—24letni poljedelski delavci oproste vojaške službe, a Nemci so proti tej zahtevi. Ali bomo kamne jedli, če ne bo polje obdelano? — V Curihu v Švici je zborovala tri dni mednarodna katoliška zveza. Zborovanja so se udeležili tudi neki katoliški Jugoslovani. Razpravljalo se je o miru in kako naj se uravna razmerje narodov po vojni. V resoluciji zahteva ta zveza med drugim, naj pripuste vlade k mirovnim pogajanjem tudi »strokovnjaka v katoliških cerkvenih vprašanjih«. Slovence je šel na svojo odgovornost in brez vsakršnega pooblastila zastopati na ta kongres »Resničar« — dr. Ivan Susteršič!

Vojni dogodki.

Italijansko bojišče. Zadnje dneve poročajo z italijanskega bojišča samo o ojačenemu topovskemu streljanju. To streljanje se je razširilo na prostor med Adizo in Piavo. Vse svoje bojno težišče so položili Italijani na ta frontni del. Zato se more sklepati, da bodo nadaljevali svoje boje na tem prostoru, čeprav ofenziva med Piavo in Adizo ne kaže spočetka, da bi se dalo doseči kak veljaven in dalekosežen uspeh; posebno med Adizo in Asiagom so naše postojanke že dve leti tako trdne, da jih moramo smatrati za neprebitne. Pričakovati je novih navalov italijanske infanterije.

V Rusiji prede boljševiški vladi zelo huda. Celó v Petrogradu, kjer so imeli boljševiki največjo svojo zaslombo, se je pričelo zaradi lakote gibanje proti njim tudi v delavskih krogih. Med tem je izdala boljševiška vlada odredbo o ločitvi cerkve od države ter je konfiscirala premoženje cerkva in samostanov. Vsled tega je zavladala med verniki in duhovniki ter menihi velika nezadovoljnost ter so pričeli duhovniki hujskati ljudstvo proti nasilni vladi boljševikov. Moskovski metropolit je preklel boljševike ter pozivlja ljudstvo na boj proti njihovi vladi. Tudi na Finskem boljševiki ne napredujejo več tako hitro, kakor prvotno.

Na ruski fronti napreduje razkrajanje ruskih čet, ki v velikih množinah zapuščajo strelske jarke ter plenijo po zaledju. Tudi ob rusko-romunski fronti so ruski deserterji začeli pleniti med prebivalstvom, nakar je romunsko armadno vodstvo poslalo proti pleničim četam, ki so imele s seboj tudi topove, svojo vojsko. Prišlo je do pravih bitk, v ka-

terih so Rusi podlegli. Boljševiška vlada je vsled tega napovedala Romuniji vojno. Zadnje brzozjavke pa pravijo, da se že zopet vrše mirovna pogajanja med Romuni in boljševiki. V Kijevu je ukrajinska centralna vlada postavila armado pol milijona mož proti boljševiškim četam. Boljševiki so bili baje premagani in vrženi tudi iz Harkova.

Na francoskem bojišču ni posebnih novih dogodkov. Vrše se tam le zelo silni izvidni boji. Nemški zrakoplovi so te dni zopet obiskali London in Pariz. Zlasti v Parizu, kjer so vrgli več kot 100.000 kg bomb, so napravili mnogo škode in ubili ter ranili mnogo ljudi.

Raznoterosti.

* Jubilejno leto pranskega češkega Narodnega divadla. Med ob. letu, dne 10. maja 1906, je bil položen slavoslovno temeljni kamen monumentalne stavbe narodnega gledališča v Pragi. To je bil eden najpomembnejših dogodkov v kulturni zgodovini cesarskega naroda, mejnik v češkem narodnem, glasbenem in vooco umetniškem razvoju. Zato se praznuje ta jubilej po vsem Ceskem, na vsa cesarska gledališča ter zlasti v Pragi, kjer se na pomlad uprizorita dva velika cikla izvirnih čeških gledaliških oper in dramskih del, s katerimi se nazorno pokaže ves umetniški in narodni razvoj in napredek ceske dramske umetnosti tekom 50 let. Dodelovana bodo vsa češka najodličnejša kulturna in narodna društva. Ceni zrtvujejo za svoja gledališča milijone, zato pa so tudi na vrhuncu s svojo operno ter na izredni visini s svojo dramsko umetnostjo. Za gledalce se zanima med Cehi vsak clovek z nekim navdušenjem, ki je naravnost gniljivo. Na narodno zavednost, obco kulturo in umetnost ima češko gledališče veljansk vpliv in zasluge Narodnega divadla za ceski narod so naravnost ogromne. — A pri nas? Breda žalost nas presine . . .

* Vojno orožje in rane. Višek vojskine grozote je gotovo bajonetni napad, ko si nasprotniki stojijo celo prou čelu, pri prosti prou, ko se more ratiu le se bajonet in saohja, krauki revolver in ročna granata. V svetovni vojni pa so tak napad redni ali pa se vrše samo med manjšimi oddelki. V glavnem se vrše boji iz daljave, v glavnem delujejo pusk in topovi, meiaci nam in drugo podobno orožje. Iz tega vzroka so tudi rane povzročene od strelca iz pusk in topov. Od vseh ran jih je samo 1—2% povzročenih od bajonetov in saohja, vse druge rane nastajajo po izstrelkih iz pusk, topov, ročnih granat, mealcih min. Leta 1870/71. so imeli Nemci 89% vseh izgub zaradi ognja iz pusk in 82% zaradi artiljerijskega ognja. Na francoski strani je bilo 70% izgub zaradi ognja iz pusk in 25% zaradi artiljerijskega ognja. Iz teh števil je razvidno, da povzroci tisto orožje več izgub pri armadi, ki je z enakim orožjem slabše opremljena. V tedanj vojski so imeli Francozi pač slabejšo artiljerijo nego Nemci. V rusko - japonski vojski l. 1904/1905. so imeli Rusi boljšo artiljerijo nego Japonci in zato so imeli Japonci več izgub zaradi artiljerijskega ognja nego Rusi. Rusi so imeli 857% izgub zaradi ognja iz pusk in 113% zaradi artiljerijskega ognja. Japonci pa so imeli 76% izgub vsled ognja iz pusk in 15% vsled artiljerijskega ognja. V sedanj vojski imajo vse države približno enakovredno in enakoštevilno orožje, zato so najbrž izgube na obeh straneh v enakem odstotnem razmerju. Razlika med prejšnjimi vojskami in sedanjo svetovno je v tem, da se je artiljerija jako izdatno pomnožila. Zato povzročea artiljerija in drugo podobno orožje mnogo več ran in izgub nego strelci iz pusk.

* Ubogi samci! Francoski statistik dokazuje, da samci mnogo hitreje umirajo kakor zakonski možje. Dokazano je, da v starosti 20—30 let umira 66 odstotkov samcev ter le — 33% zakoncev; v starosti 30—40 let umira 13% samcev ter le — 6% zakoncev; v starosti 40—60 let je razmerje isto; v starosti nad 60 let pa umira 51% samcev ter 32% zakonskih mož. Red in boljša hrana vzdržujeta zakonce, nered ter hrana po krčmah ubijata samce.

Proti ozeblinam. Zmešaj 20 kapljic sivkinega olja, 10 gramov laškega olja, 20 gramov rumenega vazilina, 20 gramov svinčenega mazila in 1 gram karbolove kisline. To namaži na krpo in naveži čez noč na ozeblino. — Ali pa namaži ozeblino vsak večer z borovim mazilom, ki ga dobiš v lekarni.

Negovanje zob. Zdravi zobje dajejo obrazu in ustam lepoto in njih izguba je izguba lepote v obrazu. Kdor ima zdrave zobe, lahko jasno in blaglasno govori, dočim je škrbastega cloveka težko razumeti. Največja škoda pa je, da clovek s slabimi zobmi ne more žvečiti hrane, nego mora požirati cele kose, katerih pa potem želodec ne more prebaviti. Tako nastanejo razne bolezni. Da se ohranijo zobje gnilobe, je treba predvsem, da so čisti. Mehka krtačica, nekoliko topla voda

in smleta kreča najbolje osnažijo zobe. Snažiti si treba zobe zjutraj in zvečer. Kakor hitro zapazimo kako luknjico v zobeh, moramo takoj k zobozdravniku, da nam plombira zobe. Sploh je dobro, da si damo vsako leto enkrat pregledati zobe.

* Črv v prstu. Med narodom živi vera, da je v vnetem, zatečenem in gnojnem prstu resničen črv. Navadno tudi pravijo ljudje »črva ima v prstu«. To pa zato, ker teče gnoj v obliki črva iz prsta, ako ga iztisnemo. Razume se, da v prstu ni nikakega črva. Vname in zgnoji se prst navadno služkinjam in gospodinjam, ki opravljajo kuhinjske posle. Ali se vrežejo, zbodejo, ali kako drugače ranijo. Pri kuhinjskem delu pride rana v dotiko z nesnago in se na ta način okuži. Take rane niso samo občutljive in silno boleče, nego lahko tudi za vedno pokvarijo roke, oziroma posamezne prste, če prode gnoj v globino. Ako se začne rana rdečiti in začutimo v prstu kljuvanje, tedaj vemo, da se začinja prst gnojiti. V tem slučaju treba predvsem največje snage. Izpirati moramo prst po večkrat na dan v mlačni vodi. Tudi treba napraviti gnoju pot, da izteče ter se ne zajé globoko v meso in do kosti. Pri večjih gnojitvah mora vsekakor zdravnik prerezati rano, da se izlije »črv« na prosto. Ko se začinja prst že celiti, treba še vedno jako paziti in večkrat na dan izpirati rano, ker se gnojitev sicer rada ponovi.

Davica, vratnica ali diiterija je jako nevarna in zelo nalezljiva otroška bolezen. Začenja se s hudo mrzlico, z utrujenostjo in glavobolom. Otrok, ki je bil prej živahen, čepi sedaj v kakem kotu, nič ga ne zanima, trese ga mrz in obhaja vročina, vedno je žejen, teka pa nima. V vratu, ki včasih tudi od zunaj nekoliko zateče, občuti bolečine. Orlo pa je znotraj vneto, zateklo ter pokrito z belimi kožicami, kakor da je plesnivo. Te kožice se hitro razširjajo, tako da se v kratkem pokrije vse žrelo z debelo, slvkasto, belo ali rumenkasto kožo. Deni bolniku takoj mrzle obkladke ter vrhu teh suhe, da mu bo toplo. Grgra naj salicilovo vodo, v ta namen raztopi v vodi salicila. Predvsem pa pokliči nemudoma zdravnika, kajti davica je silno nevarna bolezen, ki pomori mnogo otrok. Zdravnik pa vé za neko sredstvo (cepivo proti davici), ki ga vbrizga otroku in ki gotovo pomaga, ako ga je le možno dovolj zgodaj porabiti. Pri nobeni bolezni ni torej tako važno poklicati zdravnika takoj prvi dan, kakor ravno pri davici.

Listnica uredništva.

Og. dopisnike in dopisnice prosimo, da nam pošiljajo prispevke tako, da jih dobimo vsaj do srede zjutraj.

Za Jugoslovansko demokratsko stranko.

Najbolj važno za to je snovanje krajevnih organizacij. Te se lahko osnujejo za vsak kraj, najboljša pa po političnih občinah. V ta namen naj skliče, kdor ima za delo in nove ideje največ smisla, eno prihodnjih nedelj sestane naprednih pripadnikov jugoslovanske misli. Na sestanku se razgovorite o usatovitvi nove organizacije, o njenem namenu in pomenu za sedanji čas (prim. resolucije shoda zaupnikov dne 2. februarja in drugi članek v I. številki »Domovine«). Izvolite iz svoje srede krajevni zaupniški odbor, obstoječ iz vsaj treh zaupnikov (predsednik, tajnik, blagajnik). Ustanovitev je takoj sporočiti »Pripravljalnemu odboru Jugoslovanske demokratske stranke«, Sodna ulica 6 v Ljubljani, in sicer število pri-glašencev ter imena in popolne naslove posameznih članov zaupniškega odbora. Prvo delo zaupniškega odbora je: sestava imenika pripadnikov, pridobivanje novih članov (članic), začasna določitev prispevkov, širjenje našega časopisja vobče, osobito pa krajevnim organizacijam namenjeno »Domovino«, posvetovanje o krajevnih gospodarskih vprašanjih in občinski politiki, krajevna poročila za »Domovino« in želje, o čem in kako naj list piše, da ustreže sedanjim potrebam po deželi. — Naprednjaki, zberimo tudi mi svoje sile, ne morda za medsebojen boj, marveč za skupno jugoslovansko stvar, da se tako pripravimo za vse bodoče slučajel

Vprašanja in odgovori.

Pod tem naslovom bo prinašala »Domovina«, ki hoče biti tudi praktično koristen časopis, odgovore na pravna, gospodarska, zdravstvena, šolstva, vojaške dolžnosti, bognske in vojaškim svojem pripadajoče podpore, občinskih zadev in v obče vsega javnega, socialnega in kulturnega življenja se tikajoča vprašanja svojih naročnikov. Vprašanja naj se nam pošiljajo lahko čitljivo pisana, razločno podpisana ter v slučaju nujnosti tudi z opazko »nujno«.

Kdo je invalid? — Kakšne pravice do preskrbnine imajo vojni invalidi in svoji invalidov ter svoji na vojni padli ali izginili vojakov?

Vojni invalid je tisti vojak ali vojaški delavec, ki je šele pri vojski postal trajno ali vsaj začasno za vojaško službo ali delo nesposoben. Kdor je bil že pred nastopom vojaške službe za delo nesposoben, ni invalid, nego le vojaški nesposobnež. Do preskrbnine je upravičen le tisti, ki je zaradi službe ali dela pri vojski postal tudi za civilni zaslužek neuporabljiv. Svoji invalidov so tisti, ki imajo pravico do državnega prispevka.

Vojni invalidi moštva avstrijskega državljanstva dobe za svoje osebe sledeče preskrbnine:

- a) državna invalidnina v znesku
- 5 kron na mesec pri 20—49% zmanjšani sposobnosti za zaslužek;
 - 10 kron na mesec pri 50—100% zmanjšani sposobnosti za zaslužek;
 - 15 kron na mesec pri popolni nesposobnosti za zaslužek.
- b) trajna ali začasna invalidna pokojnina v mesečnem znesku:
- 6 K za infanterista ali enakega,
 - 8 » » poddesetnika (frajtarja),
 - 10 » » desetnika (korporala),
 - 12 » » četovodjo,
 - 14 » » narednika (feldveblja),
 - 18 » » častniškega namestnika.
- c) Doklada za dobljene rane v znesku 8 kron na mesec, za izgubljeno roko ali nogo ali težje rane na glavi, prsih, spodnjem delu telesa ali za trajno poškodbo važnih organov v znesku 18 K na mesec; za izgubo obeh rok ali obeh nog ali obeh oči ali za težko poškodbo oči 24 K na mesec.

Invalidnino dobe le oni, ki so revni, vsaj za 20% manj sposobni za izvrševanje civilnega in popolnoma nesposobni za vršitev vojaškega poklica. Pokojnino dobe tudi nerevni invalidi. Namesto pokojnino dobe invalidi lahko tudi odpravnino v dvehletnem znesku pokojnino naenkrat in enkrat za vselej. Slepici, blazniki, božjastniki in vsi, ki so potrebni posebne oskrbe, imajo pravico do sprejema v invalidno ubožnico. Ondi dobe svojo vojaško (po šarži določeno) dneviščino, hrano, kruh, stanovanje, obleko, tobak ter doklado za dobljeno rano. Mesto da grede v invalidsko ubožnico, pa dobe lahko tudi invalidno ubožnično pokojnino v denarju in sicer na leto:

infanteristi	ali enaki po 600 K
frajtarji	> > > 636 >
korporali	> > > 684 >
četovodje	> > > 720 >
feldveblji	> > > 804 >
štabni feldveblji	> > > 864 >

Vrhu tega zneska dobe tudi doklado za dobljene rane. Lahko pa se tej pokojnini vsak čas odpovedo in vstopijo v invalidno ubožnico.

Doklada za rane je od invalidne pokojnine popolnoma neodvisna. Toda rano mora povzročiti sovražnik ali sovražno orožje. Kdor se rani sam, nima pravice do te doklade.

To troje preskrbnin: invalidnina, invalidna pokojnina in doklada za rane, gre upravičencem od 1. dne onega meseca, ki sledi dnevu, ko so bili proglašeni pri superarbitraciji za invalide dotlej, dokler se razmere bistveno ne izpremene. Invalidnina pa se bo plačevala le še 6 mesecev po končani vojni. Kako se uredi potem, še ni določeno.

II. Svoji vojni invalidov dobe: a) kvečjemu še 6 mesecev po superarbitraciji držav-

ni prispevek k vzdrževalnini in b) državno invalidnino v znesku 5 K za zakonske žene in po 3 K za zakonske ali nezakonske otroke, oziroma po 5 K, če je invalid za delo popolnoma nezmožen; po 5 K na mesec za zakonskega očeta ali deda, za zakonsko ali nezakonsko mater in babico ter za zakonskega očeta nezakonske invalidove matere (vendar skupaj ne več kot 10 K). Tudi ta podpora traja kvečjemu še 6 mesecev po končani vojni.

III. Svojci na vojni padlih ali izginolih vojakov ali delavcev imajo pravico:

a) do državnega prispevka k vzdrževalnini za neko omejeno dobo ter do b) državne podpore (vdovščina in sirotina) v znesku na mesec:

1. 10 K za vdove,
2. po 1 K za zakon. ali legitim. otroke,
 - » 3 » » zakon. ali legitim. popolne sirote, če živi le 1 otrok,
 - po 2 K 50 v, če živi 2 otroka,
 - » 2 » — » » žive 3 otroci,
 - » 1 » 50 » » » 4 ali več otrok.
3. » 5 » za nezakon. otroka, če živi mati, ki uživa pokojnino in podporo, po 9 K za nezakon. otroka, če je tudi mati umrla, po 8 K 50 v, če živi 2 nez. otroka, » 8 » — » » žive 3 nez. otroci, » 7 » 50 » » » 4 ali več nezak. otrok.
4. po 5 K za zakon. očeta ali deda, za zakon. ali nezakon. mater ali babico, za zakon. očeta nezakon. matere (skupaj ne nad 10 K).

Sirotina gre dečkom do dopolnjenega 16., deklic do dopolnjenega 14. leta.

c) vdovska pokojnina in sirotinska vzgojevalnina, in sicer:

1. vdovska pokojnina na mesec:
 - 6 K za vdovo infanterista,
 - 8 » » » frajtarja,
 - 10 » » » korporala,
 - 12 » » » četovodje,
 - 15 » » » feldveblja,
 - 20 » » » feldveblja, ki je imel nad 70 vin. na dan,
 - 25 » » vdovo štab. feldveblja, višjega čolnarja ali kadeta.

Če je pokojnik padel pred sovražnikom, ali če je tekom leta umrl na rani, dobljeni pred sovražnikom, ali če je umrl zaradi vojnih naporov, se zviša ta pokojnina za 50%. Če je vdova za zaslužek popolnoma nesposobna, dobi še doklade 8 K na mesec.

2. Vzgojevalnina za sirote na mesec:

- po 4 K za zakon. ali legitim. sirote brez očeta,
- po 6 K za zakon. ali legitim. sirote brez staršev ali z materjo, ki nima pokojnine.

Vdovska pokojnina in sirotinska vzgojevalnina ne smeta presežati 45 K na mesec.

Vzgojevalnine po 6 K na mesec ne smejo skupaj presežati 30 K na mesec.

Dečkom gre vzgojevalnina do dopolnjenega 16., deklicam do dopolnjenega 14. leta ali do prejšnje preskrbe. Če zahajajo otroci v srednje ali višje šole, se lahko vzgojevalnina podaljša, toda ne preko dopolnjenega 24. leta.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.

Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.

Izdaja: Konsorcij »Domovine«.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4¹/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica šte. 3,

največja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil » 27 000.000
in rezervnega zaklada » 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4⁰/₁₀,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je **puplarno varna** in stoji pod kontrolo **c. kr. deželne vlade.**

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske pa proti 5¹/₄% obrestim in proti najmanj 1% ozir. 3¹/₄% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno **Kreditno društvo.**

Posojilnica v Celju

(Narodni dom)

sprejema hranilne vloge in daje posojila.

Rezervni zaklad K 400.000.—
Stanje hranilnih vlog K 11,000.000.—

